

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Opiskelijan osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisen yksilölliset mahdollisuudet ja menetelmät

Essi Keto

Yhteisöpedagogi koulutusohjelma

(210 op)

5/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Koulutuksen nimi Yhteisöpedagogi

Tekijät: Essi Keto

Opinnäytetyön nimi: Opiskelijan osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisen yksilölliset mahdollisuudet ja menetelmät

Sivumäärä: 49 ja 16 liitesivua

Työn ohjaaja: Juha Nikkilä

Työn tilaaja: Satakunnan koulutuskuntayhtymä, Sataedu

Opinnäytetyössä tavoitteenani oli löytää ja kehittää keinoja ja menetelmiä, joilla jatkuvan haun kautta opintoihin hakeutuneet opiskelijat saataisiin joustavasti kokemaan osallisuutta uuteen ryhmäänsä sekä oppilaitoksen arkeen. Tavoitteeseen pääsemiseksi kehittämistyön toiminnallinen osuus toteutettiin yhteisöpedagogiopiskelijan eli minun työtehtävien sisältöjen avulla. Toteutuneiden työtehtävien tavoitteena oli tukea opiskelijoiden omaa sanoitustyötä siten, että he kykenisivät nostamaan esiin seikkoja, jotka olivat vaikuttamassa heidän osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksiin sekä koulussa viihtymiseen. Olen koonnut kehittämistyön aineiston Sataedussa pilotoidun tutkinnon osan opiskelijaryhmältä sekä heitä ohjaavien opetus- ja opiskeluhuoltoryhmän jäsenten kokemuksista ja havainnoista.

Pilottiryhmän opiskelijoiden kanssa toteutettiin verkkoalustalla tehtäviä, joilla tuettiin itsetuntemuksen kehittymistä. Lisäksi ryhmän opiskelijoille varattiin yksilöhaastattelu ja –keskusteluaikoja kanssani kolmesta neljään kertaan. Saadun aineiston perusteella opiskelijoiden arjen ja elämänhallinnalliset vaikeudet nousivat selkeimmäksi tekijäksi opintoihin kiinnittymisen ja motivoitumisen kannalta. Erityisesti riittämätön uni sekä unirytmien epäsäännöllisyys vaikeutti useimpien opiskelijoiden oppilaitokselle saapumista aamuisin. Lisäksi erilaiset oman elämäntilanteen stressitekijät laskivat opiskelijoiden energiatasoa. Useimmilla myös lääkitykset vaikuttivat vuorokausirytmiiin sekä ruokahaluun. Edellä mainitut selittävät osin, että he arvioivat fyysisen kuntonsa huonoksi. Mutta he eivät myöskään tunteneet halua sen parantamiseen liikunnan keinoin.

Merkityksellisyyden kokemus on yhteydessä hyvinvointiin. Aineiston tulosten mukaan ryhmän opiskelijat eivät tunnistanee omaa tarpeellisuuttaan tai hyödyllisyyttään omassa arjessaan tai yhteiskunnassa. Sosiaalisen luottamuksen puute selittää osallisuuden tunteen puutteet suurelta osin. Opiskelijan kokonaisvaltaisen opiskelukyvyn tukemisen ensimmäinen askel oppilaitoksessa on opiskelijoiden itsetuntemuksen tilan tunnistaminen, konsistentti tuki itsetuntemuksen kehittämiseen ja läpi opintojen jatkuvaan reflektointiin. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelma (HOKS) on opiskelijan yksilöllisen opintopolun suunnittelun väline. Parhaimmillaan sen toiminnallisen tavoitteen oivaltaminen antaa opetus- ja ohjaushenkilöstölle mahdollisuuden ja työvälineen tutustua jokaisen opiskelijan identiteettiin ja sen kehityskaareen.

Asiasanat: osallisuus, yhteisöllisyys, elämäntapa, toimijuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Name of the Degree Programme Community Educator

Author: Essi Keto
Title: Individual Opportunities and Methods to Support Student Involvement and Communal
Number of Pages: 49 and 16 attachment pages
Supervisor: Juha Nikkilä
Subscriber: The Satakunta Educational Federation

The aim of this thesis was to find and develop measures and methods students who have been pursued through a continuous search for flexibility to experience inclusion in their new group and the everyday life of the educational institution. To achieve this goal the methodological part of the development work was carried out with the help of the content of the work of the community educator student. The aim of the work tasks was to support the students' own lyrics work so that they would be able to raise matters which were influenced by their experiences of participation and communality as well as feeling comfortable to be at school. The data of the development work was collected from a student group of the piloted degree part in Sataedu. The data consists also the experiences and observations of the members of the teaching and student services.

To support the development of self-knowledge there were carried out networking tasks with the pilot group students. Moreover an individual interviews and discussionmeetings with community educator student was arranged for the students of the group. Possibilities for above-mentioned was arranged three to four times. Based on the data obtained, students' everyday and life-management difficulties became the clearest challenges in studying and motivating. Especially inadequate sleep and irregular sleep rhythm made it difficult for most students even to come to the school in the morning. In addition, different stress factors in their own life situation reduced students' energy levels. Most of them had different medications which also affected the daily rhythm and appetite. Some of the above explain why they evaluated their physical condition as bad but they did not feel any interest to improve it by physical training.

The experience of relevancy is related to well-being. According to the results of the material, the students of the group did not recognize their necessity or usefulness in their everyday life or in society. Largely lack of social confidence explains the deficiencies of the sense of inclusion.

The first step in supporting a student's overall ability to study is to identify the state of student self-knowledge. After this there should be consistent support for the development of self-knowledge controlled continuous reflection throughout the studies.

Personal Competence Development Plan (HOKS) is student's individual study path

---

---

design tool.

However, it is very important to realize its operational goal. At its best it gives the teaching and guidance staff the opportunity and tool to familiarize themselves with the identity and development of each student.

Keywords: inclusivity, communality, life management, agency

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	8
2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJA	10
2.1 Satakunnan koulutuskuntayhtymä	10
2.2 Reformin tuomat uudistukset ja haasteet	11
2.3 Paikallisesti tarjottava pilotti tutkinnon osa	12
3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	13
4 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTINEN POHJA.....	14
4.1 Osallisuus ja yhteisöllisyys	14
4.2 Elämänhallinta, motivaatio ja toimijuus.....	16
4.3 Itsetunto ja sen tietoinen kehittäminen	19
5 OPISKELIJAN POLKU	20
5.1 Yksilöllinen suunnittelu opiskeluissa	20
5.2 Henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelma.....	21
5.3 Pilottitutkinnon osan opiskelijoiden yksilöllinen tukiverkosto ja – toimet	22
5.4 Haasteet sisältösuunnittelussa ja opintoihin sitouttamisessa	23
6 AINEISTON KERUU, KÄSITTELY JA PÄÄTELMÄT	24
6.1 Alkukartoitus ja itsetuntemuskeskustelut	26
6.2 Keskustelua ohjaavia pohjarakenteita ja tehtäviä	27
6.3 Musiikki sanoituksen apuna	28
6.4 Loppukysely	29

6.5 Vastuuopettajan ja opinto-ohjaajan näkemykset opiskelijoiden opintoihin kiinnittymisen haasteista.....	31
6.6 Aineiston analysointi ja päätelmät.....	33
6.7 Huomiot ryhmästä kokonaisuutena.....	40
7 OPINNÄYTETYÖN ONNISTUMISEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	43
7.1 Oma arvioni opinnäytetyön onnistumisesta	43
7.2 Opinnäytetyön onnistuminen tilaajan näkökulmasta	44
7.3 Kehittämisehdotukset ja loppupohdinta	45
LÄHTEET	49
LIITTEET	52
Liite 1 Loppukysely	
Liite 2 Haastattelukysymykset vastuuopettajalle ja opinto-ohjaajalle	
Liite 3 Alkukartoituksen purku lomake	
Liite 4 Selvitys ryhmäytämisen ja joustavan opintoaloille siirtymisen toimista	
Liite 5 Musiikki tunteiden nimeämisessä tehtävä	

1 JOHDANTO

Nyky-yhteiskunnassa on selkeä tarve tunnistaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden syntymiseen vaikuttavia tekijöitä. Nuorten syrjäytymiseen liittyvät havainnot, koulutusten keskeyttämistilastot sekä pitkiksi venyneet työttömyyden ajanjaksot pakottavat yhteiskuntaa reagoimaan tilanteen kehityssuuntaan. Tilastojen mukaan ammattiin opiskelevien terveystottumuksiin on syytä kiinnittää intensiivistä huomiota. Oppilaitos on nuorelle tärkeä kehitysympäristö, jossa on mahdollisuus tukea yksilöllisesti hänen itseluottamustaan, kerätä onnistumisen kokemuksia ja sosiaalista pääomaa. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2019).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (Finlex 2013) velvoittaa koulutuksen järjestäjää toimimaan opiskelijoiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi. Oppilaitosten hyvinvoinnin edistämistyö tukee niin henkilöstön työkykyä kuin opiskelijoiden opiskelukykä. Edistämistyö tulee toteuttaa johdonmukaisesti ja suunnitellusti. Sen tavoitteeksi tulee asettaa opiskelijan kokonaisvaltainen opiskelukyvyn tukeminen, jotta hän kasvaa koulutuksen aikana työkykyiseksi ammattilaiseksi. Sosiaalisen luottamuksen rakentaminen ja kasvaminen ovat selkeässä yhteydessä nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja elämänhallintaan. Ammatillisessa koulutuksessa tulisi pyrkiä tietoisesti ja suunnitellusti vahvistamaan myös nuoren hyvän arjen rakentamisen taitoja jotta saadaan luotua tarpeellisuuden ja hyödyllisyyden kokemuksia suhteessa ympäröiviin ihmisiin. (Heinonen & Linden & Poikonen 2015, 17; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2019).

Osallisuuden kokemuksesta voidaan pitää motivoitumisen edellytyksenä. Osallisuuden kokemus syntyy arjen vuorovaikutuskohtaamisissa, kannustavassa ja osallistumiseen houkuttelevassa ilmapiirissä. Oppilaitosarjessa tämä tarkoittaa sitä, että jokainen kohtaaminen ihmisten kesken pyrkii tähän. Ideaalitalanteessa koko henkilöstö on sitoutunut edistämään osallisuuden ja yhteisöllisyyden toimintakulttuuria oppilaitoksessa ja he ovat oivaltaneet kasvatusvastuunsa suhteessa opiskelijoihin.

Vallitsevan käsityksen mukaan opetus- ja ohjaushenkilöstö mieltää opiskelijoiden ryhmäytymisen ja ryhmän toimintakyvyn muodostuvaksi itsestään (Heinonen & Linden & Poikonen 2015, 17). Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa vaan ryhmässä toimiminen vaatii jatkuvaa ohjeistusta yksilöllisesti. Ryhmädynamiikan havainnot ja niihin puuttuminen ohjausvastuullisesti on koulutuksen tämän hetkisiä yhteisvastuullisia ydintehtäviä.

Jatkuvan haku ammatilliseen koulutukseen edellyttää koulutuksen järjestäjätaholta hyvin organisoitua opiskelijan opintoihin orientoitumisen, integroinnin ja ryhmäyttämisen menettelytapaa. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mahdollisia keinoja ja menetelmiä, joilla opintoihin kiinnittymistä ja motivoitumista saadaan tuettua. Kehittämistyön tarkoituksena oli nostaa esiin opiskelijoiden oman kokemuksen perusteella tekijöitä, jotka toimivat vaikuttimina opintoihin motivoitumisessa opintojen alkuvaiheessa. Lisäksi pyrin keräämään kattavasti taustatietoa opiskelijoiden elämän eri osa-alueilta, jotta saisin monipuolisesti tietoa heidän alun lähtötilanteestaan. Opintoihin hakeutunut henkilö rooliutuu oppilaitoksen toimintaympäristössä ja strukturissa luontevimmin opiskelijaksi. Henkilökohtainen kohtaaminen edellyttää kuitenkin tutustumista häneen yksilönä. Pyrin opinnäytetyön toiminnallisessa osiossa kohtaamaan opiskelijoita yksilöinä, joilla on elämässään muitakin rooleja kuin opiskelijan rooli. Toiminnallisen osion tavoitteena on korostaa opiskelijan kokonaisvaltaista kasvutarinan tunnistamista ja sen merkitystä henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman laadinnassa.

2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJA

2.1 Satakunnan koulutuskuntayhtymä

Opinnäytetyöntilaaajana on Satakunnan koulutuskuntayhtymä / Sataedu. Satakunnan koulutuskuntayhtymä järjestää perus-, ammatti-, ja erikoisammattitutkintokoulutusta, valmentavaa koulutusta (VALMA), henkilöstökoulutusta ja työvoimakoulutusta. Koulutustarjonta käsittää ammatillista koulutusta yli 20 ammattiin, ammatillista osaamista vahvistavaa koulutusta sekä räätälöityjä koulutuksia yrittäjille ja yrityksille. Sataedussa on noin 3 000 opiskelijaa. Sataedun toimipaikat sijaitsevat Harjavallassa, Huittisissa, Kankaanpäässä, Kokemäellä, Nakkilassa ja Ulvilassa sekä toimipisteet Parkanossa, Raumalla ja Tampereella.

Olen toiminut kyseisessä oppilaitoksessa kouluttajana, opettajana ja ryhmänohjaajana kuusi vuotta. Yhteisöpedagogiopintojeni myötä sain oppilaitokselta tilaisuuden suorittaa opintojeni sisältöjä kevään 2019 aikana työtehtävinä, sillä koulutuksen järjestäjän tarve luoda jatkuvan haun systeemiin osallistavia ja yhteisöllisyyttä tukevia menetelmiä ovat nyt ajankohtaisia uudistuneen lainsäädännönkin myötä.

Sataedu on sijoittunut Opetushallituksen tuloksellisuusvertailuissa hyvin. Sataedu haluaa kehittää strategiansa mukaan yksilöllisiä opintopolkuja ja mm. sitä kautta vähentää opintojen keskeytyksiä ja parantaa opiskelijan sijoittumista työelämään sekä jatkokoulutukseen. Opiskelijoiden yksilöllisen tuen tarpeet pyritään tämän opinnäytetyön aineiston pohjalta tunnistamaan herkemmin ja opiskelijan ohjausta saadaan tehostettua sekä varhennettua. Yksilöllisinä tukitarpeina tarkastellaan tässä opinnäytetyössä muita, kuin selkeitä oppimisvaikeuksia tai diagnostisoituja terveydellisiä syitä.

2.2 Reformin tuomat uudistukset ja haasteet

Ammatillisen koulutuksen reformi uudisti ammatillisen koulutuksen rahoitusta, koulutuksen järjestämiseen liittyvää lupamenettelyä, suoritettavien tutkintojen määrää sekä koulutuksen ohjaukseen liittyvää käytäntöä. Tässä opinnäytetyössä on tarkasteltu reformin tuomaa muutosta ja sen esiin nostamia haasteita, jotka liittyvät opiskelijan opintoihin hakeutumisen mahdollisuuteen jatkuvan haun kautta.

Reformin myötä koulutuksen järjestäjien velvollisuus on luoda yhteishaun rinnalle myös jatkuvan haun systeemi. Se velvoittaa koulutuksen järjestäjiä kehittämään oppilaitoksen opiskelijoiden sisäänottoprosessia kattavammaksi, ajanjaksollisesti tiiviimmäksi ja niin työelämän kuin opiskelijoidenkin tarpeita vastaavammaksi. Opiskelijoiden osallistamisen, ryhmäyttämisen ja demokratian näkökulmista jatkuva haku kuitenkin haastaa oppilaitoksia luomaan prosesseja ja menetelmiä, joilla opiskelijoiden sitoutumista ja yhteisöllisyyttä kasvatetaan hallitusti ja päämäärätietoisesti. Opiskelijoiden ryhmäyttäminen jo olemassa oleviin ryhmiin missä tahansa vaiheessa lukuvuotta haastaa henkilöstöä niin opiskeltavien aineiden tuntisisältöjen suunnittelun osalta kuin opintoihin orientaation sisältöjen ja – menetelmienkin suhteen.

Laki ammatillisesta koulutuksesta velvoittaa koulutuksen järjestäjää laatimaan koulutuksen aloittavalle opiskelijalle henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS). Tämä tarkoittaa sitä, että jokaiselle opintonsa aloittavalle opiskelijalle tulee suunnitella sekä toteuttaa hänen tarpeitaan vastaava opintopolku. HOKS:ssa tulee huomioida opiskelijan aiemmin hankittu osaaminen sekä suunnitella uuden ammatin oppimiseen tarvittavat sisällöt ja huomioida yksilöllisesti tavat, joilla opiskelijan oppimista ohjataan ja tuetaan. Suunnitelma laaditaan yhdessä opiskelijan kanssa ja sitä päivitetään opintojen edetessä. Tämä prosessi ei asiana tai käytäntönä tuonut merkittäviä muutoksia reformin myötä vaikka asiakirjan nimi vaihtuikin. Sen sijaan haasteeksi nousee ennemminkin uudenlaisen toimintatavan haltuunotto organisoidusti ja hallitusti. Opiskelijoiden yksilöllinen orientaatio-ohjaus kulloinkin kyseessä oleviin opintoihin, oppilaitoksen yleisiin käytänteisiin, tietojärjestelmiin ja oppi-

misympäristöihin vie ajallisesti enemmän resursseja kuin samojen sisältöjen toteuttaminen ryhmissä. Lisäksi se vaatii enemmän suunnittelutyötä niin vastuopettajilta kuin ammattiaineiden opettajilta. Jokaisen opiskelijan opintopolku muotoutuu yksilölliseksi ja tällöin ryhmälle toteutettavat opetussisällöt edellyttävät resurssien oikea-aikaista organisointia ja kohdennusta sekä monipuolisia pedagogisia ratkaisuja ja toimintamalleja. Näin varmistetaan, että ryhmässä jokainen erilainen ja eri vaiheessa oleva opiskelija saa yhdenvertaiset mahdollisuudet osaamisensa kartuttamiseen.

2.3 Paikallisesti tarjottava pilotti tutkinnon osa

Sataeduun on voinut kevään 2019 aikana hakeutua jatkuvan haun kautta opiskelemaan tutkinnon osaa Tekniikan perustehtävissä toimiminen. Tutkinnon osa on paikallinen valinnainen ammatillinen tutkinnon osa, jonka laajuus on 15 osp. Tutkinnon osan opiskelun on voinut aloittaa joka kuukauden ensimmäisenä maanantaina. Kyseisessä tutkinnon osassa opiskelija saa perustietoutta tekniikan aloilta sekä suorittaa työturvallisuuskorttikoulutuksen ja EA1:n. Opinnot ovat opiskelijalle päätoimisia, joten hän voi hakea niiden ajaksi opintososiaalista etuutta.

Koulutukseen hakeutuneet opiskelijat haastatellaan opinto-ohjaajan ja vastuopettajan toimesta. Sain osallistua yhteisöpedagogiopiskelijana opiskelijan haastatteluun ja siten pystyin jo sen aikana kartoittamaan opiskelijan mahdollisesti tarvitsemia yksilöllisiä tukitoimia. Lisäksi haastattelutilanteen moniammatillinen tukiverkosto tuli opiskelijallekin heti kasvotutuiksi. Opiskelijavalinnan jälkeen opiskelijat aloittavat opintonsa seuraavassa mahdollisessa aloituspäivässä.

Koulutuksen sisällöt on suunniteltu tukemaan erityisesti opiskelijan tekniikan opintoaloille siirtymistä. Tutkinnon osan opetussisällöt on kohdennettu opiskelijoille, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet ilman opiskelupaikkaa. Osa hakijoista oli sellaisia joiden opinnot olivat keskeytyneet, jotka eivät olleet löytäneet oman alansa töitä tai jotka eivät vielä tieneet mikä oma ala voisi olla.

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset:

- tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan (elämäntavat, oppimisvalmiudet)
- ylläpitää turvallisuutta, työkykyään ja työhyvinvointia (työturvallisuuskortti, tulityökortti, hätäensiapu, liikunta)
- toimia erilaisissa vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa
- hyödyntää tieto- ja viestintekniikka oppimisessa (movenium, tekstinkäsittely, moodle, sähköposti, tiedonhaku)
- käyttää mittavälineitä (yleismittari, työntömitta) ja perustyövälineitä ja -materiaaleja turvallisesti

Hyväksytysti suoritettu tutkinnon osa voidaan liittää tutkinto-opiskelijan perustutkintoon valinnaisena osana.

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Opinnäytetyön tavoitteena on nostaa esiin opiskelijan osallisuuteen, yhteisöllisyyteen ja koulussa viihtymiseen vaikuttavia yksilöllisiä tekijöitä. Tekijöiden tunnistamiseen pyritään opiskelijan omaa sanoitustyötä tukevilla toimilla sekä mahdollistamalla häiriötöntä tilaa ja aikaa keskusteluille ohjaajan kanssa.

Opinnäytetyön aineistoa kerätään toiminnallisten havainnointi- ja haastattelutilanteiden aikana ja analysoidaan kvalitatiivisella tutkimusotteella. Aineistoa kerätään opiskelijan alkukartoituksen pohjalta nousseiden ydinkysymysten pohjalta sekä opiskelijan koulutukseen osallistuvien havaintojen perusteella. Tavoitteena on saada opiskelijan elämän eri osa-alueilta monipuolista tietoa opiskelijasta yksilönä. Kerätyn tiedon ja havaintojen pohjalta pyritään saamaan ymmärrystä yksilön haasteista opinnoissa, yhteisöön ja oppilaitokseen kiinnittymisestä, osallisuudesta ja motivoitumisen haasteista. Saadun tiedon perusteella opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen

suunnitelman laadinnassa pystytään huomioimaan monipuolisemmin yksilölliset tukitarpeet. Laadullisessa tutkimuksessa keskeistä on kohderyhmän kokemusten perusteella ymmärryksen syventäminen suhteessa tutkittavaan kontekstiin. Tämän opinäytetyön ydintavoitteena on saada tietoa ja lisätä ymmärrystä opiskelijan kouluviihtyvyyteen vaikuttavista tekijöistä hänen itsensä kokemana.

Opinnäytetyö tuottaa selvityksen toimista, joilla ryhmäyttämisen ja alalle siirtymisen joustavuutta on mahdollista parantaa. Selvityksen keskeisenä tavoitteena on helpottaa ohjaajien tai vastuuopettajan tuntien sisältöjen etukäteissuunnittelua. Selvitys sisältää orientaatiotuntien laadintaa helpottavan tehtävä- ja tuntisisältösuunnitelman tilaajan pilotoimalle tutkinnon osalle. Tuntisuunnitelmapohjaan on kirjattu myös jatkuvan haun systeemillä opiskelupaikan vastaanottaneiden opiskelijoiden ryhmäyttämisen keinoja.

4 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTINEN POHJA

4.1 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Yksilön perustarpeisiin kuuluu saada yhteys ihmisiin ja tuntea yhteisöllisyyttä (Juusola 2015, 126). Jos nämä tarpeet eivät täyty, ihminen kehittää defensessejä yksinäisyyden tunnettaan vastaan. Nuorten syrjäytymisen yksittäisenä syynä nuorten itsensä kertomana on useimmiten ystävien puute (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2019). Valitettavasti meillä ihmisillä ei ole luontaista vaistoa eikä rohkeutta pyrkiä saamaan omiin oloihinsa vetäytyvää ihmistä joukkoonsa. Kun kohtaamme yksinäisen ja hiljaisen ihmisen, koemme helpommaksi tulkinnaksi itsellemme, että vetäytyjä haluaa olla yksin.

Nyky-yhteiskunnassa on käynnissä ja kehittymässä uudenlainen ilmiö, joka voidaan nähdä yhteisöllisyyden uutena haasteena. Yksilökeskeinen huomiointi ajaa yhteis-

kunnan organisaatorakenteita sekä toimintoja suuntaan, joka mahdollistaa ja jopa tukee yksilöllistymisilmiötä (Saastamoinen 2011, 61). Ilmiö perää uutta näkökulmaa perinteiselle sosiologiselle ajattelulle, jonka mukaan juuri yhteisö on keskiössä sosiallisessa ja yhteiskunnallisessa organisoitumisessa (Aro 2011, 35). Täten yksilön ja yhteisön välistä yhteyttä, vastavuoroisuutta sekä keskinäistä, toinen toistaan kasvattavaa vuorovaikutusta on tarpeen tarkastella modernisoituvan yhteiskunnan peräämistä lähtökohdista käsin. Tässä muutoksessa pysyvää kuitenkin on se, että yhteisöt muodostuvat yksilöistä ja yksilöiden identiteetit rakentuvat ympäröivistä yhteisöistä (Saastamoinen 2011, 62). Mutta yksilökeskeisyys esim. juuri koulutuksessa saattaa antaa opiskelijalle myös mahdollisuuden perätä itselleen lähes loppumatonta omiin tarpeisiin keskittynyttä huomiointia ja ymmärrystä muiden taholta. Ja toisaalta yksilön oma vastuu jää häneltä oivaltamatta.

Osallisuus voidaan jakaa ulottuvuuksiin, joiden perusteella pystytään määrittelemään myös syrjäytymisen riskitekijöitä sekä yksilötason hyvinvoinnin tekijöitä (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2019). Osallisuuden ulottuvuuksien kokonaisuus koostuu yksilön riittävästä toimeentulosta ja palveluiden saatavuudesta, joilla hän pystyy takaamaan omaa hyvinvointiaan ja yhteisöihin kuulumista tukevia toimintojaan, kuten esim. opintojen taloudelliset mahdollisuudet. Osallisuutta rajoittavien tekijöiden olemassaolo lisää syrjäytymisriskiä ja toimijuuden menestyksellistä kehittymistä. Osallisuutta voi rajoittaa esim. elämänhallinnalliset vaikeudet, liikkumiseen liittyvät psyykkiset tai fyysiset haasteet tai sosiaalisen verkoston vajaus (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2019). Osallisuuden eri osa-alueiden rajoitteet pitkällä aikajänteellä vaikuttavat kaikki toinen toisiinsa. Jos esim. nuorella opiskelijalla on elämänhallinnallisia vaikeuksia eivätkä hänen opintonsa etene niistä johtuen, tilanteen vaikutukset hänen myöhempään hyvinvointiin, terveyteen ja toimeentuloon näyttävät rajoittavan hänen osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunnettaan.

Yhteisön ja yhteisöllisyyden määrittely riippuu kontekstista. Tässä opinnäytetyössä näitä käsitteitä tarkastellaan niiden sosiologisesta näkökulmasta. Yhteisöllisyyden tunne yhdistetään tässä opinnäytetyössä vuorovaikutuksen kautta tapahtuvaksi prosessiksi, jolla opiskelija pyritään osallistamaan opiskelijaryhmiin, oppilaitokseen, tiet-

tyyn ammattiryhmään ja sitä kautta yhteiskuntaan. Toisaalta tässä opinnäytetyössä on tavoitteena saada tietoa yksilöllisistä menetelmistä, joilla opiskelijan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä pystyttäisiin tukemaan. Siitä syystä on tarkoituksenmukaista tarkastella näiden yhteyttä yksilön identiteetin kehittymiseen.

Identiteetin ajatellaan muotoutuvan geneettisen perimämme ja yhteiskuntamme välillä tapahtuvista vaikuttimista (Woodward 2002, 2). Usein identiteetti keskusteluisissa keskitytään yksilöön itseensä ja hänen omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa oman identiteettinsä tuottajana ja muokkaajana. Täten identiteetin kehittyminen mielletään sosiologiseksi tilinteoksi, jossa minä on tuotettu päämäärätietoisesti ja vastuullisesti mutta kollektiivisesti suhteessa toisiin yhteisön jäseniin sekä yhteiskuntaan. (Woodward 2002, 20.) Mutta toisaalta koska osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteen puuttumisen taustalta saattaa löytyä monia erilaisia syitä joita nuori ei välttämättä osaa sanoittaa, saattaa sosiologinen tilinteko jäädä miinusmerkkiseksi. Nuori ei myöskään välttämättä oivalla vielä sen merkitystä itselleen tai tulevaisuudelleen. Yhteisöllisyyden tunne edellyttää luottamusta ja kunnioitusta yhteisön jäsenten välillä. Jos nuori on joutunut pettymään tässä suhteessa esim. aiemmissa opinnoissaan, kestää luottamuksen rakentaminen pitkään. Tämä vaatii ohjaus- ja tukityöltä riittävästi intensiteettiä sekä myös ammattitaitoa haasteiden tunnistamiseen.

4.2 Elämänhallinta, motivaatio ja toimijuus

Elämänhallinta ei ole käsitteenä yksiselitteinen. Tässä opinnäytetyössä elämänhallinta nähdään nuoren kasvuna ja kehityksenä kohti itsetuntemusta ja itseohjautuvuutta. Sydänmaanlakka (2010, 36) viittaa Pekka Ruohotien määritelmään, jonka mukaan elämänhallinta on yksilön vastuuta omasta elämästä. Jotta nuori kykenee ottamaan itse vastuuta oman elämänsä kulusta, hänen tulisi olla tietoinen omasta minä pystyvyydestään. Realistinen käsitys minä pystyvyydestä edellyttää itsetuntemusta. Opiskelijan reflektioivassa pyrkimyksessä itsetuntemukseen, ohjaajan ja opettajan palautteen merkitys on merkittävä niin elämänhallinnan, motivoitumisen, osallisuuden ja opintoihin kiinnittymisen kannalta. Elämän hallinnan tunne voidaan rinnastaa luotta-

mukseen itseä kohtaan (Keltinkangas-Järvinen 1994, 227), jolloin yksilön itsekontrolli ja valta ovat hänen itsensä käytettävissä suhteessa omaa elämää koskeviin asioihin ja valintoihin.

Nuoren motivoituminen omaa elämää koskevien asioiden eteenpäinviemiseksi riippuu monista seikoista. Motivoitumisella on kuitenkin selkeä yhteys itsetuntemukseen sekä sen avulla konkretisoituvaan elämänhallintaan. Motivoituminen edellyttää, että nuori oivaltaa syyn miksi hänen on omalta kannaltaan eduksi toimia tietyllä tavalla ja tehdä tiettyjä valintoja. Yhtä tärkeää on, että hän on ymmärtää toimien ja valintojen kautta saavutettavan päämäärän ja sen hyödyn itselleen. Motivaation syntyminen voi olla ulkoapäin tulevaa jota opiskeleva nuori saa esim. läheisiltään, opettajiltaan ja ohjaajiltaan. Ulkoisen motivaation merkitys itseensä tutustuvalla nuorella on arvokasta pääomaa, joka ruokkii hänen sisäisen motivaationsa kehittymistä.

Manninen (2018, 20) osoittaa tutkimuksessaan kouluviihtyvyyteen vaikuttavien tekijöiden yhteyden kouluun kiinnittymisessä ja liittää sen edellytykseksi opiskelumotivaation säilymiseen läpi opintojen. Kouluun kiinnittymiseen vaikuttavista tekijöistä ja sisäisen motivaation syntyminen merkittävin ulottuvuus on Mannisen (2018, 53) tutkimuksen mukaan opettajan tuki opiskelijalle. Kiintymyssuhteet, osallisuus, minäkuva, itsetunto, odotukset ja uskomukset rakentavat yksilön sosioemotionaalista kompetenssia. Sosioemotionaalisella kompetenssilla on Mannisen (2018, 105) tutkimuksen mukaan kiistaton vaikutus ja yhteys opiskelijan kouluun kiinnittymiseen, kouluviihtyvyyteen ja siten opiskelumotivaatioon. Vahvistamalla opiskelijan sosioemotionaalista kompetenssia eli hänen itsenäistä kykyään luoda ja ylläpitää positiivisia sosiaalisia kokemuksia, pystytään lisäämään hänen kouluviihtyvyyttään, kouluun kiinnittymistään, vahvistamaan hänen itsetuntoaan ja kokonaishyvintointiaan (Manninen 2018, 47 ja 96). Kouluviihtyvyyttä edistetään opiskelijan myönteisen sosiaalisen verkoston avulla, johon kuuluvat opettajat, ohjaajat ja opiskelukaverit eli vertaistuki. Tasavertaisen ja ymmärtämiseen pyrkivän vuorovaikutuksen, dialogin ja viestinnän tehostaminen ovat suomalaisen koulun kehittämishaasteet ja toisaalta antavat avaimet kouluviihtyvyyden lisäämiseen.

Yhtenä yhteiskuntamme tavoitteena voidaan pitää yksilöiden mahdollisimman tietoisesti suunnattua elämänhallintaa, omaehtoista motivoitumista siihen sekä sisäsyn-tyistä tahtoa toimia oman elämänsä ohjaajana. Ammatillisen koulutuksen osaamista-voitteiksi ja arvioitaviksi kohteiksi on laadittu lista elinikäisen oppimisen avaintaidois- ta, joilla on pyritty herättelemään yksilön tietoista elinikäistä vastuuta omasta kasvu- ja kehittymistarinaan. Viimeisten vuosikymmenten aikana kasvatus- ja opetusalan keskeiseksi tutkimuskohteeksi onkin noussut yksilön toimijuuden kokemukseen vai- kuttavien tekijöiden tunnistaminen. Koska sosiaalinen osallisuus edellyttää toimijuut- ta (Eteläpelto 2011) on opetus- ja ohjaustyössä tarkoituksenmukaista kiinnittää huomiota toimijuuden tukemiseen. Toimijuutta ja sen olemassa oloa tai rajoituksia voidaan tarkastella yksilöllisestä tai yhteisöllisestä näkökulmasta, jolloin sen raken- tumiseen ja kehittymiseen vaikuttavat tekijät pysyvät kuitenkin suhteellisen saman- kaltaisina. Rakentumisen ja kehittymisen taustalta nousevat merkityksellisiksi osate- kijöiksi molemmissa tapauksissa valta ja kontrolli. Valtaa ja kontrollia käytetään ta- voitteena saada aikaan vaikutusta jo olemassa olevaan asiantilaan niiden asioiden suhteen, jotka ovat itselle tärkeitä ja merkityksellisiä. Valtaa ja kontrollia ajatellaan käytettävän tässä yksilöön itseensä. Brittilä sosiologi Margaret Archerin teorian mu- kaan toimijuuteen sitoutuneisuus, sen tarkoitus ja päämäärä muotoutuvat yksi- löllisesti kuvastamaan henkilön identiteettiä (Eteläpelto, Heiskanen & Collin 2011, 19).

Toimijuuden tukemisen yhteys sosiemotionaalisen kompetenssin ja itsetunnon tuke- miseen antaa lisää vahvistusta opiskelijan yksilöllisen, dialogisen ja myönteisessä hengessä tapahtuvan ohjauksen merkityksellisyyteen. Jotta toimijuutta voidaan tu- kea, on ensin selvitettävä mitkä ovat yksilön omat käsitykset ja uskomukset hänen omasta pystyvyydestään (Eteläpelto 2011). Ohjauksen ja opetuksen näkökulmasta vuorovaikutustilanteet opiskelijan kanssa tulisivat olla tasavertaisia ja myönteistä il- mapiiriä vahvistavia, pedagogiset ratkaisut osallistavia sekä yksilöllisiä vahvuuksia tukevia.

4.3 Itsetunto ja sen tietoinen kehittäminen

Yksilön itsetunto pohjautuu hänen minäkäsitykseensä, joka on kehittynyt eletyn elämän vuorovaikutustilanteissa ja –ympäristöissä. Itsetunto on tärkeä osa ihmisen persoonallisuutta ja se näkyy hänen arjen toiminnoissaan, valinnoissa sekä päätöksissä joita hän tekee. Itsearvostus syntyy osana myönteisesti kehittyvää itsetuntoa. Oleellista myönteisesti kehittyvässä itsetunnossa on, että yksilö pystyy näkemään itsensä arvokkaana ja ainutkertaisena suhteessa ominaisuuksiinsa. Realistinen ja rehellinen itsetuntemus luo pohjan terveelle itsearvostukselle, jolloin ihminen kykenee näkemään niin itsensä kuin muutkin ihmiset tasavertaisina inhimillisinä yksilöinä eikä uhkana itselleen ja toisilleen. (Keltinkangas-Järvinen 1994, 16-18.) Reflektioivaa itsetuntemusta voidaan pitää hyvinvoinnin edellytyksenä sekä muiden ihmisten kohtaamiseen tarvittavan rohkeuden kehittämisen psyykkisenä toimintona. Itsetunto korreloi myös koulumenestykseen (Keltinkangas- Järvinen 1994, 40). Nuoren oppiessa tunnistamaan omia vahvuuksiaan, hän saa itsestään tietoa jonka perusteella hän kykenee kehittämään omia osallistumismahdollisuuksiaan. Tämä tukee myös hänen myönteistä realiteetteihin perustuvaa itsetunnon kehittymistään.

Itsetutkiskelussa yksilön tulee pyrkiä objektiivisuuteen ja oman ajattelutavan tietoiseen muokkaamiseen. Sydänmaanlakka (2010, 34) puhuu teoksessaan itsensä johtamisesta laaja-alaisena, syvällisenä ja käytännöllisen tason tietoisuuden kehittämistyönä. Itsetuntoa voi vahvistaa ja kehittää koko elinkaaren ajan. Itsetunnon kehittäminen alkaa omien vahvuuksien kartoittamisella sekä elämän hyvien ja positiivisten asioiden pohdinnalla. Varsinkin lapsilla ja nuorilla käsitys itsestä perustuu usein muilta saatuun palautteeseen, jonka todenperäisyyttä tai oikeellisuutta hän ei ole osannut kyseenalaistaa. Tässä turvallinen aikuinen voi olla apuna. Hyvään itsetuntoon ja sen kehittymiseen vaikuttavat positiiviset tunteet, joita yksilö kokee esim. onnistuessaan jonkin asian tekemisessä tai muiden arvostaessa häntä. Kannustus, positiivinen palaute ja kiinnostus lasta tai nuorta kohtaan ovat aidon läsnäolon ja kuuntelun lisäksi selkeät työkalut itsetuntoa tukevassa ohjaustyössä.

5 OPISKELIJAN POLKU

Ammatillisen koulutuksen uudistus on tullut voimaan vuoden 2018 alussa. Uudistuksen myötä ammatillisen koulutuksen yksilöllisessä suunnittelussa keskitytään entistä painokkaammin puuttuvan osaamisen hankkimiseen opiskelijan oppimista parhaiten tukevilla pedagogisilla ratkaisuilla sekä oppimisympäristöillä. Osaamista voidaan hankkia työpaikalla, oppilaitoksessa, virtuaalisissa sekä kansainvälisissä oppimisympäristöissä. (Opetushallitus 2018.)

Puuttuvan osaamisen hankkiminen koulutuksella on henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman punainen lanka. Suunnitelma kirjataan opiskelijahallintojärjestelmä Wilmaan.

5.1 Yksilöllinen suunnittelu opiskeluissa

Satakunnan koulutuskuntayhtymän strategisen toiminnan yhdeksi tavoitteeksi on nostettu opiskelijakeskeinen toimintatapa (Sataedu 2019). Käytännön tasolla tämä tarkoittaa, että opiskelijalla on koko koulutuksen ajan mahdollisuus itse osallistua opintojensa toteutuksen suunnitteluun sekä osaamistarpeitaan vastaavien sisältöjen valintaan tutkintorakenteiden puitteissa. Opetusjärjestelyiden monipuolisuudella mahdollistetaan myös opintojen eteenpäin vieminen osaamisen karttumisen tahdissa eikä esim. ajanjaksoihin sidottuna. Koulutuksessa korostuu ennen kaikkea työelämälähtöisyys ja osaaminen varmistetaan aidoissa työelämätilanteissa. (Sataedu 2019, Opetushallitus 2018.)

Ammatillisen koulutuksen yhteiskunnallinen tavoite on tukea opiskelijan opintoja siten, että hän kykenee kasvamaan ja kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi kansalaiseksi (Opetushallitus 2018). Täten koulutuksen järjestäjää velvoittava lainsäädäntö ja opetushallituksen ohjeistus edellyttää oppilaitoksen ohjaus- ja opetus-

henkilöstöltä opiskelijaan tutustumista entistä huolellisemmin ja syvällisemmin. Opiskelijan lähtötilanteen laaja-alaista selvitystyötä voidaan pitää loogisena edellytyksenä yksilöllisten tukitoimien tarkoituksenmukaiselle kohdentamiselle.

5.2 Henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelma

Laissa ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 sen 5. luvussa ja 44§ - 49§:ssä (Finlex 2017) säädetään ammatillisen koulutuksen henkilökohtaistamisen prosessista. Lain velvoituksen mukaan koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja laatii ja päivittää HOKS:aa opiskelijan kanssa yhteistyössä. Suunnitelmaan kirjataan opiskelijan tavoitteiden mukainen tutkinnon osan tai koko tutkinnon suorittamiseen tarvittavan osaamisen kartuttamiseen vaadittavat sisällöt ja suunnitelma siitä kuinka puuttuva osaaminen saavutetaan. (Opetushallitus 2018.)

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on taata opiskelijoille myös jatko-opintovalmiuksia sekä antaa heille ammatillisenkehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja (Opetushallitus 2018). Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämisen suunnitelmaan kirjataan myös jatkosuunnitelmat ja opiskelijaa kannustetaan sellaisiin valintoihin, jotka tukevat hänen työllistymistään, jatko-opintojaan ja elämänhallinnallisia taitojaan.

Henkilökohtainen osaamisen kehittämisen suunnitelma on prosessina selkeä, looginen ja rationaalinen. Mitä osaat jo ennestään, sitä sinun ei enää uudelleen tarvitse opiskella. Vastuupettaja on yleensä se, joka oppilaitoksen nimeämänä henkilöstön edustajana laatii opiskelijan kanssa kyseisen suunnitelman. Suunnitelman kirjaus oppilaitoksen hallintojärjestelmään sisältää tietyt päävaiheet tutkinnon osittain kirjattuna: osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, ohjaus ja tukitoimien tarpeiden suunnitelma, osaamisen hankkimisen suunnitelma sekä osaamisen osoittamiseen liittyvän suunnitelman. Vastuupettajan kirjaamiseen liittyvä kohtaaminen opiskelijan kanssa fokuoituu opintojen alkaessa lainsäädännön vaatimiin dokumentaaristen

velvoitteiden näkyväksi tekemisiin. Elinikäisen ohjauksen konkreettisemmat yksilöidyt toimet ovat osa arkikohtaamisia opiskelijan kanssa. Jokaisen vaiheen dokumentointi opiskelijahallinnon virallisiin hallintajärjestelmiin edellyttää opettaja- ja ohjaajatyöltä opetustyön rinnalle sujuvaa kirjaamiskäytäntöä. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa sitä, että ne ohjaajat ja opettajat jotka ovat vuorovaikutuksessa opiskelijan kanssa, kirjaavat havaintonsa sekä opiskelijan kanssa sopimansa asiat henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelmaan.

5.3 Pilottitutkinnon osan opiskelijoiden yksilöllinen tukiverkosto ja – toimet

Paikallisesti tarjottava pilottitutkinnon osan opiskelijoiksi hakeutui jatkuvan haun kautta tammi- huhtikuun aikana yhteensä viisi opiskelijaa ja ryhmään siirtyi muilta opintoaloilta kaksi opiskelijaa.

Aloituskk	Jatkuva haku	Siirto toiselta opintoalalta
Tammikuu	3	1
Helmikuu	1	
Maaliskuu	1	1
Yhteensä	5 opiskelijaa	2 opiskelijaa

Kuva 1. Pilotti tutkinnon osan opiskelijaryhmän muodostuminen

Opintoihin hakeutuneiden ja tähän ryhmään siirtyneiden opiskelijoiden edellisten opintojen tai työllistymisen taustalta löytyi erilaisia elämänhallinnallisia haasteita, jotka ovat omiaan vaikuttamaan myös yhteiskunnalliseen toimintaan sitoutumiseen tai yhteisöön kuulumisen tunteisiin. Toiselta opintoalalta siirtyneiden kouluviihtyvyyden ja opintoihin sitoutumisen haasteet olivat jo lähtökohtaisesti perusteena tähän tutkinnon osaan siirrossa. Tämän opintokokonaisuuden tavoitteena on toimia opiskelijan elinikäisen ohjauksen konkreettisina toimina ja lisäksi antaa suuntaa sekä pohjaa tekniikan opintojen suorittamiselle.

Alkuperäinen suunnitelmana oli, että tähän ryhmään valikoituneiden opiskelijoiden tukena olisi moniammatillinen tiimi, jolla varmistettaisiin mahdollisimman kompakti ja aukoton ensivaiheen kiinnittyminen opintoihin. Tehtäväni yhteisöpedagogiopiskelijana on ollut huolehtia jo ennen vastuupettajan HOKS-keskustelua alkukartoituksesta ja toimia ikään kuin viestijänä työsalissa toimivalle opetus- ja ohjaushenkilöstölle. Vastuupettajan työparina työsalissa ovat muut alan opettajat sekä tälle keväälle palkattu koulunkäynninohjaaja. Koska opiskelijoiden haasteet opintoihin kiinnittymisessä ovat moninaisia, heidän ryhmäytymiseensä vaikuttavia tekijöitä on pyritty havainnoimaan ja viestimään toimijoiden välillä tiiviisti.

5.4 Haasteet sisältösuunnittelussa ja opintoihin sitouttamisessa

Opiskelijamäärä tähän tutkinnon osaan on pysynyt pienenä ja sisäänotto ajallisesti väljänä. Haasteet ryhmäyttämässä ja opintoihin kiinnittämisessä on tämän ansiosta pystytty toteamaan ja nostamaan esiin suhteellisen hyvin.

Alusta asti isoimpana haasteena ryhmäyttämisen näkökulmasta olen kokenut sen, että läsnä on vain yksi tai korkeintaan kaksi opiskelijaa. Etukäteen laaditut lähiopetuksen sisältösuunnitelmat eivät ole olleet toteutettavissa edellä mainitusta syystä. Haaste tai ongelma ei ole paikalle tulleen kanssa asioiden edistäminen, vaan nimenomaan ryhmäyttämisen näkökulma. Näillä opiskelijoilla tuntuisi olevan lähtökohtaisesti vaikeuksia juuri ryhmässä toimimisessa. Selvittämättömiä ja oimailmoitus pois-saoloja on runsaasti ja ryhmäyttämisen perinteiset yhdessä tekemisen keinot siten vaikeita toteuttaa. Tuntien sisältöjen suunnittelu käytännössä tapahtuu aamulla siinä hetkessä kun todetaan ketkä ja kuinka monta ryhmän opiskelijaa on tullut paikalle.

Itseensä tutustuminen on osalla opiskelijoista hyvin haasteellista ja tulkintani mukaan jopa pelottaa, eikä sen yhteyttä esim. omien vahvuuksien tunnistamiseen oivalleta. Varsin johdonmukaista on, että myös rohkeus ja oma-aloitteisuus on havainnoitujen opiskelijoiden kohdalla puutteellista. Se näkyy myös tilanteissa, joissa heillä olisi

mahdollisuus poistua luokasta työstämään tehtäviä yhdessä. Heille oma luokkatila ja uusi ryhmä on turvallisempi vaihtoehto kuin vapaasti valittava tila tai sen ihmiset.

Opiskelijaryhmän opiskelijat ovat aina eritasoisia osaamisensa suhteen ja se on perusteena yksilölliselle suunnittelulle opintojen etenemisessä. Haasteena on opetuksen ja ohjauksen näkökulmasta saada lähiopetuksen sisältöjen toteutusmenetelmät sellaisiksi, että ne sisältävät pedagogisesti monipuolisia toteuttamismahdollisuuksia. Tällöin niistä on helpompi ”lennossa” valita kullekin opiskelijalle sopiva menetelmä. Lisäksi niin jatkuva haku, kuin opiskelijoiden eritasoisuus perää sisältöjen suhteen lukujärjestyspohjaksi moduulimaista rakennetta. Näistä sisällöt varsinkin teoriasisältöjen suhteen voitaisiin helposti valita opintokokonaisuuden ammattitaitovaatimusten tavoitteiden mukaan.

6 AINEISTON KERUU, KÄSITTELY JA PÄÄTELMÄT

Tämän opinnäytetyön aineiston keruun menetelmällinen osuus on ollut osa keväälle 2019 suunniteltuja työtehtäviäni. Olen toiminut yhteisöpedagogin ominaisuudessa Parvessa Parempi 2 - hankkeen toimijana opinto-ohjaajan kanssa. Samainen opinto-ohjaaja on pilotti tutkinnon osan opiskelijoiden opinto-ohjaaja, joten yhteistyö on tuottanut aineistoa sekä hankkeeseen että tähän opinnäytetyöhön. Kyseisessä hankkeessa testataan ja valitaan käyttöön osallistavia menetelmiä ja työkaluja yhteensä kymmenen eri koulutusorganisaation yhteistyöllä. Hankkeen tavoitteena on kehittää oppilaitoksien yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja sekä edistää osallisuutta. Tämän opinnäytetyön aineiston keräämiseen tähtäävät toimet ovat olleet luonteva osa opinnäytetyön toiminnallista osuutta.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen ote on laadullinen ja siten sen aineiston johtopäätökset perustuvat päätelmiin, joita on pyritty perustelemaan teoreettisella viitekehysellä (Jyväskylän yliopisto 2019). Menetelmällisen osuuden ja siten myös teoreettisen viitekehysten asteittainen supistaminen kevään aikana on lisännyt haastetta opinnäyte-

työn tavoitteen täsmentämiselle sekä tavoitteeseen pääsulle. Opiskelijoiden runsaat poissaolot ovat hankaloittaneet aikataulusta sekä menetelmällisen osion loogista etenemistä. Poissaolot omalta osaltaan kertovat jo opiskelijoiden opintoihin sitoutuneisuuden ja motivaation tilasta ja sen pohjalta myös alkuperäinen suunnitelma testattavista tukimenetelmistä piti pohtia uudelleen. Ryhmä osoittautui sellaiseksi, ettei etukäteissuunnittelua juurikaan kannattanut tehdä, sillä osaan koulupäivistä ei tullut yksikään ryhmän opiskelijoista. Teoreettisen viitekehyksen rajausta on osin tapahtunut siitä syystä, että tutkimuksen ja kehittämisen näkökulmista yksilön eli tässä opiskelijan, identiteettityö ja siihen kohdennetut toimet avaavat osallisuuden dilemmaa optimaalisimmin.

Tähän opinnäytetyöhön valikoitui lopulta kolme opiskelijaa, joiden kanssa tein alkukartoituksen, 3-4 yksilökeskustelua ja he vastasivat Webropol- loppukyselyyn (liite 1). Loppukyselyyn vastasi kaksi opiskelijaa siten, että kertosimme ensin keskustellen kevään aikana käytyjä menetelmiä läpi. Yksi kyselyyn vastanneista opiskelijoista keskeytti opintonsa ja hän vastasi kyselyyn nuorten työpajan ohjaajan kanssa. Loppukyselylomakkeen kysymykset luotiin opintojen alkaessa suunnitelmalla, että testattavia sanoittamisen yksilömenetelmiä olisi enemmän. Siten kyselyn lopputulos jättää menetelmien suhteen tulkinnan varaa, sillä HumaKas menetelmää ei ole testattu yhdelläkään opiskelijoista ryhmässä eikä yksilömenetelmänä. Lisäksi haastattelin opiskelijoiden kanssa eniten yhteistyötä tehneitä vastuopettajaa sekä opinto-ohjaajaa. Näin sain lisäksi kattavampaa ja objektisempaa aineistoa, jonka pohjana on ohjaajan ja opettajan havainnot. Lähetin haastattelun kysymykset (liite 2) opettajalle ja opinto-ohjaajalle etukäteen. Kaikkien työaikaa säästääkseni tallensin haastattelun myöhempiä litterointia varten. Haastattelu kesti 25 minuuttia ja sain omalle ymmärrykselleni ja tulkinnoilleni lisätukea ja täsmennystä. Lisäksi saimme tilaisuuden pohtia yhdessä havaitsemiimme haasteisiin ratkaisuehdotuksia.

6.1 Alkukartoitus ja itsetuntemuskeskustelut

Opiskelijoiden alkutilanne kartoitettiin Työterveyslaitoksen Kykyviisari- ohjelmalla. Kyseinen ohjelma arvioi ja ilmaisee yksilön työ- ja toimintakykyä arjessa yleisesti, osallisuuden tunnetta, mielen ja kehon toimintakykyä ja kokemustunnetta sekä avaa käsitystä omista taidoista. Täytimme tämän työ- ja toimintakykyä arvioivan kyselyn verkossa opiskelijan kanssa yhdessä siten, että toimin opiskelijan sihteerinä. Alkukartoitusta tehdessä keskustelimme alustavasti jo asioista, joissa hän koki itse olevan parannettavaa. Esitin opiskelijalle näistä tarkentavia kysymyksiä ja kirjasin vastaukset itselleni ylös seuraavaa keskustelukertaa varten. Päädyin tähän toimintatapaan, koska Kykyviisari on lähinnä työ- ja toimintakykyä peilaava itsearviointimenetelmä työikäisille ja nuoret opiskelijat kaipasivat osaan kysymyksistä täsmennystä. Perusteluna yhdessä täyttämiseksi oli myöskin se, että siten sain jo henkilökohtaisen keskusteluyhteyden opiskelijaan sekä myös pohjaa ja tunnetta yhdessä toimimiselle.

Tämän jälkeen purin alkukartoituksen sen valmiiden kategorioiden perusteella opiskelijan kanssa läpikäytäväksi sanalliseksi analyysiksi hyödyntäen tähän tarkoitukseen laatimaani lomakepohjaa (liite 3). Olin koonnut lomakepohjaan valmiiksi Kykyviisarin antamat työ- ja toimintakykyä kuvaavat prosentit sekä niiden ja keskustelujen perusteella tekemäni havainnot ensimmäiseltä kerralta. Lisäksi pohdimme yhdessä opiskelijan kanssa hänen itsetuntemuksensa tilaa ja hänen käsitystään omista vahvuuksistaan.

Kykyviisari nostaa esiin kokonaisvaltaisesti yksilön toimintakykyä kuvaavat osalueet, joilla kaikilla on vaikutusta yhteisöllisyyden, osallisuuden ja toimijuuden kehittymiseen. Nostamalla näitä teemoja esiin ja pohdittavaksi nuoren opiskelijan kanssa yhdessä, pyrittiin herättelemään hänen tietoisuuttaan hänen toimintakykynsä vaikuttavista asioista arjessa. Kykyviisari koostaa palautteen osioihin: a) työ- ja toimintakyky, b) osallisuus, c) mieli, d) arki, e) taidot sekä f) keho. Keskustelemalla kerätyn aineiston analysointia tehtiin jatkumona sillä ajatuksella, että yksilöä opitaan tuntemaan koko ajan paremmin ja siten hänelle yksilöity ohjaus lisää hänen elämänhallinnantai-

tojaan sekä itsetuntemustaan. Jokaiselle opiskelijalle varattiin rauhallisessa ja häiriöttömässä tilassa aikaa keskustelulle 2-4 kertaa kolmen kuukauden opintojen aikana. Keskustelujen kestot vaihtelivat yhdestä tunnista jopa kolmeen tuntiin. Omien havaintojeni lisäksi opiskelijan kanssa lähimmät tukiverkoston jäsenet havainnoivat opiskelijan etenemistä ja opintoihin sitoutumista. Nämä havainnot käsiteltiin ryhmän tiimipalaverissa.

6.2 Keskustelua ohjaavia pohjarakenteita ja tehtäviä

Pilottiryhmän opiskelijoille suunniteltiin ryhmäyttämistä edistäviä ja opiskeluvalmiutta kartoittavia päiviä yhteisöpedagogiopiskelijan ohjauksessa kerran viikossa. Kyseisen päivän sisällöt laadin sillä ajatuksella, että ne tukisivat opiskelijan itseensä tutustumista ja ne tuottaisivat materiaalia pohjustukseksi myös yksilökeskusteluille. Samalla pystyin kartoittamaan opiskelijoiden tietoteknisiä valmiuksia, tekstintuottokykyä sekä tiedonhankintavalmiuksia. Tehtävät perustin OneDrive- alustalle, jonne minun oli helppo myös kommentoida niitä sekä lisätä tehtäviä sitä mukaa kun yksittäinen opiskelija sai niitä valmiiksi. Tehtävien kysymykset koskivat opiskelijan kiinnostuksen kohteita, harrastuksia, ystävien kanssa puuhaamista, omien vahvuuksien ja taitojen nimeämistä, valitun ammatin taitojen tunnistamista, oman oppimistyylin tunnistamista, omien vuorovaikutustaitojen arviointia sekä työelämätaitoihin liittyvien käsitteiden tiedonhaku tehtäviä.

Kyseisen opiskelupäivän aikana toteutettiin myös ryhmäyttämisen perusideologian mukaisia menetelmiä, johon esimerkiksi myös päivän säännönmukainen toistuminen samana viikon päivänä tähtäsi (Ryhmäilmiö 2015, 12). Opiskelijat tutustuivat toisiinsa esittelemällä vaihtoehtoisesti itse itsensä tai toinen toisensa uusille jäsenille. Ryhmäyttämisen haasteena on kuitenkin ollut koko ajan opiskelijoiden harvat läsnäolot oppitunneilla sekä lähtökohtaisesti kykenemättömyys ja haluttomuus toimia ryhmässä tai avautua oman nimen sanomista enempään. Tuntisuunnitelmista ja sen pohjarakenteista laadin selvityksen opinnäytetyön tilaajalle (liite 4).

6.3 Musiikki sanoituksen apuna

Yhtenä opiskelijan sanoittamistyön tukikeinona testattiin myös musiikin kuuntelua. Pyysin opiskelijoita nimeämään kolme omaa lempikappaletta ja perustelemaan valintaa muutamalla sanalla. Opiskelijan valitsevat musiikkikappaleet kuunneltiin kahden kesken ja keskustelimme niiden valintaan vaikuttaneista asioista ja tunteista, joita ne herättivät.

Tämä työskentelytapa toimi kahden opiskelijan kohdalla siten, että saimme keskustella aikaiseksi ja tutustuimme paremmin. He myös osasivat perustella kappalevalintojaan selkeästi. Toinen näistä opiskelijoista nimesi kappaleen, joka kosketti häntä tunnetasolla erittäin syvästi. Hän kuitenkin pyysi ettei hänen tarvitsi perustella kyseisen kappaleen valintaa. Musiikin tiedetään aktivoivan elimistön limbistä järjestelmää ja sen avulla pystytään tukemaan myös yksilön emotionaalista toimintakykyä (Soinila 2018). Siten voisi olla hyödyllistä esimerkiksi musiikkiterapian keinoin nostaa kyseisen opiskelijan kohdalla esiin niitä seikkoja, jotka tukisivat hänen emotionaalista toimintakykyään. Tämä on Soinilan (2018) mukaan yksi arjessa selviytymisen edellytyksistä.

Musiikkia voidaan pitää kielellisesti yhteisenä yli kaikkien monimuotoisten yhteisöjen jäsenten välillä (Lehtonen 1989, 9; Vartiovaara 2006). Halusin testata saisinko musiikin avulla opiskelijoita kertomaan enemmän itsestään ja käyttää musiikkia myös yhteisenä puheenaiheena. Kokeilin tätä myös ryhmän kanssa siten, että tein listan erityyppisistä musiikkikappaleista ja numeroin ne. Ryhmän opiskelijat saivat kukin valita numeron tietämättä kappaletta, jota se vastasi. Kappaleiden kuuntelun jälkeen he kirjasivat valmiille lomakkeelle (liite 5) musiikin luomaa tunnetilaa valmiiksi listatuilla tunnetilaa kuvaavilla sanoilla. Tehtävänannon mukaan tunnetiloja piti nimetä 2-3 ja sai myös käyttää sanoja listan ulkopuolelta.

Musiikin tiedetään myös olevan keino, jonka avulla ihmisen mieli tuo asioita tietoisempaan käsittelyyn (Lehtonen 1989, 19). Musiikin avulla ihmisen tietoisuus minuudesta lisääntyy, joten sitä voidaan käyttää yksilön psyykkisen tilan hallintakeinona (Vartiovaara 2006). Musiikin tai sen sanojen ansiosta ihminen saa mielikuvia tai tunteuksia, joille hän kaipaa selitystä ja ne nousevat prosessoitaviksi. Siten musiikki voi viedä ihmisen vaikeidenkin asioiden äärelle, jotka peräävät käsittelyä ohjatusti ja tuetusti. (Lehtonen 1989, 30-37.)

Ryhmän kanssa toiminnan haasteet sekä keskittymisen vaikeus näkyivät kuitenkin selkeästi tässä tilanteessa. Heille valmiiksi antamani listan tunnetilasanat toistuivat eri kappaleiden kohdalla ja minulle jäi käsitys, ettei tämän kaltainen musiikin kuuntelu tavoittanut heitä oikein millään tasolla. Testauksessa oli tavoitteena saada keskustelua aikaiseksi yksilöllisten tunnetilojen avaamisen lisäksi, joten siinä mielessä tavoitteeseen päästiin. Havaintojeni perusteella kuitenkin keskittymisen, kirjallisten tehtävien työstämisen sekä tunnetilojen kuvaamisen haasteet tulivat esille tämän testauksen aikana. Toisaalta voin ajatella tätä ryhmäyttämisen yhtenä keinona, sillä tässä musiikin avustuksella haettiin vuorovaikutuksellista yhteyttä henkilöiden ja ryhmän jäsenten välille. Listalta valikoituneet musiikkikappaleet eivät yksikään kohdanneet kenenkään mieltymyksiä, joten yhteinen keskustelunaihe ja mielipide toimivat ryhmää yhdistävänä tekijänä.

6.4 Loppukysely

Loppukyselyn kysymykset laadittiin siten, että pystyisin vastausten perusteella arvioimaan miten opiskelijat itse kokivat kevään aikana toteutuneiden tukitoimien auttaneen heidän opintoihin motivoitumisessaan ja mitkä tekijät vaikuttivat osallisuuteen ja opintoihin kiinnittymiseen merkittävimmin. Lomakkeen kysymykset pyrin laatimaan käyttäen samoja termejä, joita olin käyttänyt kevään aikana myös ohjaustunneillani ja jotka esiintyivät jo alkukartoituksessa.

Nuorille teetettävien kyselyiden ohjeistukseen on syytä kiinnittää huomiota ja se on hyvä käydä läpi juuri ennen kuin he vastaavat. Huomioin kohderyhmän myös siten, että kysymyksiä laadittiin ainoastaan 23 ja avoimia vastauksia odotettiin kahteen kysymykseen. Kysymykset joissa pyydettiin antamaan arvosana jollekin asialle, käytettiin tietoisesti peruskoulun arvosana asteikkoa. Kun opiskelijan haluttiin arvioivan jonkin asian tärkeyttä tai tunnetilaa, sitä kuvaamaan päädyttiin asettamaan numeroa vastaava kuvaus 1 = ei lainkaan ja 5 = paljon/ erittäin tärkeä. Tässä tavoitteena oli, että opiskelija tunnistaisi oman ajatuksensa sanallisen ja numeerisen arvioin yhdistelmästä paremmin.

Loppukyselyyn vastasi kolme opiskelijaa. Vastaajat kokivat keskustelun tukeneen heidän itsetuntemustaan käytetyistä menetelmistä parhaiten. Vähiten itsetuntemusta tuki yhden vastaajan mielestä HumaKas menetelmä, jota ei oltu testattu yhdelläkään opiskelijoista eli vastaus on tutkimuksen näkökulmasta turha. Musiikki, jota käytettiin paljon myös ryhmäyttämisen tukena, oli yhden vastaajan mielestä vähiten tukeva menetelmä. Ryhti ja hengitysharjoitukset, joita myös kokeiltiin ryhmässä, antoivat tukea heille vain vähäisesti.

Omaa aktiivisuuttaan ja opiskelumotivaatiotaan opiskelijat arvioivat antamalla niille kouluarvosanan opintojen alkaessa ja kun koulutus on päättymässä. Opiskelumotivaatio oli laskenut ryhmällä lähes numeron verran, joka osittain selittyy keskeyttäneen opiskelijan arvosanalla. Mutta arvosanojen tarkempi tarkastelu paljastaa, että vain yhden opiskelijan motivaatio on säilynyt opintojen ajan samana. Vastaajien mukaan mikään testatuista menetelmistä ei vaikuttanut opiskelumotivaatioon sitä parantavasti. Avoimia vastauksia opiskelumotivaation tukemiseksi oli ainoastaan kahdella opiskelijalla. Näiden perusteella opiskeluun liittyvä tulomenetys nousee motivaatiota karsivaksi tekijäksi. Motivaation säilymisen kannalta merkityksellisimmiksi tekijöiksi nousivat mielenkiintoinen tekeminen sekä oman ryhmä tapaaminen.

Opintojen aikana saatu yksilöohjauksen koettiin tukevan hyvinvointia ja arjen taitojen karttumista hyvin. Samoin opintojen tärkeyden arvioitiin pysyneen opintojen edetessä

muuttumattomana. Opintojen alussa saamia tukitoimia opiskelijat arvioivat kouluarvosanalla ja vastausten keskiarvo oli 8,67. Vastaajien mielestä oman opettajan ohjaus koettiin hyödyllisimmäksi tueksi opiskeluissa. Tutkinnon osan opintojen koettiin myös kehittäneen paljon valmiuksia opiskella tekniikan opintoaloilla.

Ryhmäytymisen onnistumisesta pyydettiin avoimia vastauksia. Niiden perusteella ryhmäytymistä on tukenut parhaiten mukavat opiskelukaverit sekä opettaja. Kaikki opiskelijat kokivat kuitenkin työskentelevänsä mieluummin itsenäisesti kuin ryhmässä. Kahden opiskelijan mielestä omat ryhmäytötaidot olivat kehittyneet opintojen aikana.

Opiskelijat kokivat saaneensa positiivista palautetta opinnoistaan ja sen merkitys arvioitiin melko tärkeäksi. Jokainen opiskelijoista tunsi kuuluvansa tekniikan alan opiskelijoihin ja he arvioivat tullessa kohdeksi tasavertaisina suhteessa muihin opiskelijoihin. Oppilaitokseen tunsi kuuluvansa jo opintojen alettua kaksi vastaajista ja opintojen edetessä samoin. Heistä kaksi tunsi pystyvänsä vaikuttamaan omiin opintoihinsa sekä oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen Sataedussa. Kouluarvosanalla arvioituna opiskelijat kokivat opiskelijahuollon tuen sekä yksilöllisten opiskelutapojen huomioinnin hyväksi.

6.5 Vastuupettajan ja opinto-ohjaajan näkemykset opiskelijoiden opintoihin kiinnittymisen haasteista

Opinto-ohjaajan ja vastuupettajan näkemykset koulussa viihtymiseen vaikuttaneista tekijöistä olivat melko yhtenäiset keskenään. Ne myös osaltaan tukivat opiskelijoiden kyselyn tuloksia, jotka edellä avasin. Vastuupettaja piti pienryhmää näiden opiskelijoiden kannalta tärkeänä ja se on myös mahdollistanut monipuolisen ja mielekkään tekemisen työsalissa jokaiselle. Vastuupettajan rooli ja se miten reilusti ja luontevasti hän on osannut ryhmän opiskelijoita luotsata, nousi myös heidän havainnoissaan tärkeäksi seikaksi.

Erikseen toteutettavaan ryhmäyttämiseen ei vastuopettajan kokemuksen mukaan ole tarvetta vaan ryhmäytyminen tapahtuu luontevasti yhdessä töitä ja tehtäviä suorittaen. Opinto-ohjaaja piti toimivina käytänteitä ryhmäyttämislle tämän ryhmän kohdalla ryhmän omaa WhatsApp:ia sekä yhteisesti vietettyjä toiminnallisen ja teorian yhdistelmäpäiviä. Osallisuuden, yhteisen tekemisen ja yhdessä olemisen tahto on näkynyt molemmissa.

Molempien mielestä tämän tutkinnon osan opinnot tukevat hyvin aloille siirtymistä jos senkin vuoksi, että oppilaitos, henkilöstö ja muut opiskelijat tulevat tutuiksi. Myös tutkinnon osan aikana suoritettavat korttikoulutukset antavat opiskelijoille jo onnistumisen ja opintojen kertymisen kokemuksia. Täten ne toimivat myös aloille siirtymistä edistävästi ja nostavat myös itsetuntoa.

Koulutuksen järjestäjän ja henkilöstön tavoite on saada opiskelijoiden toimijuutta, motivaatiota ja opintoihin kiinnittymistä aikaiseksi, koska näistä syntyy osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteet. Keskustelimme siitä, mitkä seikat nousivat yksilötasolla merkittävimiksi haasteiksi tämän kevään opiskelijoilla. Kävimme läpi jokaisen opiskelijan kohdalla tekemiämme havaintoja. Useamman opiskelijan kohdalla kyse oli opintojen alkaessa siitä, että kaikki epävarmuustekijät tuntuvat ahdistavan ja aiheuttavan jopa pelkotiloja. Tähän voi joidenkin kohdalla vaikuttaa kokemukset esimerkiksi edellisistä opinnoista. Elämänhallinnalliset haasteet, arjen hallinta ja erityisesti epäsäännöllisyys vuorokausirytmissä olivat jokaisella opiskelijalla eritasoisesti aiheuttamassa problematiikka jo oppilaitokselle saapumisen, mutta myös jaksamisen suhteen. Jokaisella opiskelijalla oli omien vahvuuksien tunnistamisen vaikeutta, mutta vastaavasti myös omien heikkouksien tunnistamisessa epärealistisuutta. Oppilaitos ja koulu mielletään yhteiskunnan pakotteeksi helposti tilanteessa, jossa motivaatio puuttuu. Näiden opiskelijoiden käsitykset ja odotukset yhteiskunnan velvoitteista oli havaintojen mukaan täsmällisempiä ja kriittisempiä kuin heidän käsityksensä heidän omista velvoitteistaan tai vastuusta yhteiskunnan jäsenenä.

Tarpeelliset ja toisaalta riittävät tukitoimet näille opiskelijoille on vaikea määrittää. Opinto-ohjaajan kokemuksen perusteella usein tukiverkosto opiskelijan ympärillä saattaa olla liiankin laaja. Joissain tilanteissa se aiheuttaa niin opiskelijalle kuin tukiverkostonkin hajanaisuuden ja hallitsemattomuuden olotilaa. Järjestys ja säännöllisyys luovat turvallisuutta näille opiskelijoille. Opiskelijat hyöttyivät selkeästi eniten siitä, että opinnoissa tai arjessa on samana toistuva päivärytmi, opinnot tapahtuvat samassa paikassa ja tuttujen opettajien ja ohjaajien toimesta.

6.6 Aineiston analysointi ja päätelmät

Aineiston perusteella opiskelijoiden arjen- ja elämännhallinnalliset haasteet nousivat opintojen edistymisen yhteiseksi nimittäjiksi. Selkeä arjen struktuuri puuttui jokaiselta loppukyselyyn osallistuneelta opiskelijalta. Tämä jo lähtökohtaisesti vaikeutti opintoihin motivoitumista. Motivaation syntymisen kannalta opiskelijat itse nostivat tärkeimmäksi seikaksi mielenkiintoisen tekemisen ja oman ryhmän tapaamisen. Näiden kautta motivaation syntyminen edellyttäisi arjen hallintaa ainakin sen verran, että aamulla jaksaa nousta, lähteä ja saapua oppilaitokselle. Elämännhallinta edellyttää itsetuntemusta ja tähän kaksi opiskelijoista tunsivat saaneensa keskustelujen avulla tukea.

Saadakseni aineiston moniulotteisen, mutta kiinteästi ja dynaamisesti toinen toisiinsa vaikuttavat keskeiset asiayhteydet vuoropuheluun keskenään sekä teorian kanssa, päädyin analysoimaan niitä teemoittelun avulla. Teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen perusmenetelmistä (Jyväskylän yliopisto 2019). Analysoinnin tavoitteena on saada näkyviin mahdollisimman monipuolisesti tarkastellut näkökulmat sekä niiden yhteys opiskelijan opintoihin sitoutumiseen.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa nostan esiin alkukartoituksen perusteella nousseet keskeisimmät haasteet, joilla on vaikutusta opiskelijan työ- ja toimintakykyyn.

Peilaan esiin nousseita haasteita tutkimuskysymyksiin sekä pyrin perustelemaan haasteiden vaikuttavuutta teoreettisen viitekehyksen teemoilla.

Alkukartoitukseen osallistuneiden opiskelijoiden pääasialliset haasteet olivat arjen- ja elämäntilanteeseen liittyviä. Keskusteluiden perusteella niiden taustasyitä olivat esim. aamupalan väliin jättäminen, koska aamulla vaikea herätä riittävän ajoissa. Aamiaisen merkityksestä ja välttämättömyydestä on kiistelty eri asiantuntijoiden välillä lähes aina. Yksilölliset tarpeet tämänkin asian suhteen on huomioitava ja päivittäisen energia- ja vitamiinien saannin säännöllisyys ja kokonaisuus on tärkeämpää kuin pelkästään aamupalan merkityksen analysointi (Aro 2016). Myöskään kouluruoka ei maistunut kaikille ja siihen selityksenä oli pitkälle päivään jatkuva pahan olon tunne, joka opiskelijan oman arvioin mukaan johtui hänen käyttämästään lääkityksestä. Terveellisten ja riittävää energiatasoa ylläpitävien ruokailutottumusten selvittämisen tulee olla tiedostettua ja muutokset vaativat itsekuria (Sydänmaanlakka 2010, 113). Näiden opiskelijoiden kohdalla ravitsemusasiat nousevat elämäntilanteen näkökulmasta haasteiksi, sillä he eivät keskustelujen perusteella tunnista omaan oloonsa ja energiatasoonsa vaikuttavia asioita ravitsemukseen liittyviksi.

Jokaisella opiskelijalla oli lääkitys johonkin diagnostisoituun perussairauteen tai nukahtamisen ongelmiin. Uskon, että jokainen opiskelija on tietoinen riittävän unen tuntimäärästä, mutta keskustelujen perusteella he arvioivat unentarpeensa liian vähäiseksi. Riittävä lepo edistää lukuisten tutkimusten mukaan hyvinvointia, pitää yllä yleisterveyttä, takaa opittujen asioiden tallentumista muistiin sekä pitää yllä mielen hyvinvointia (Sydänmaanlakka 2010, 116-117). Erilaiset lääkitykset ja sairaudet niiden taustalla saattavat vaikuttaa unen laatuun ja ovat sikäli merkityksellisiä opiskelijoiden jaksamiseen vaikuttavina tekijöinä. Näihin asioihin ei oppilaitos voi ottaa edes kantaa vaan opiskelijalla ja alaikäisen huoltajalla pitäisi olla valmiutta selvittää vaihtoehtojen mahdollisuuksia hoidollisten tahojen kanssa.

Erilaiset stressitekijät nousivat alkukartoituksen jälkeen kahdella opiskelijalla opintoihin sitoutumista vaikeuttavana. Huoli omasta jaksamisesta ja pystymisestä vaivasi

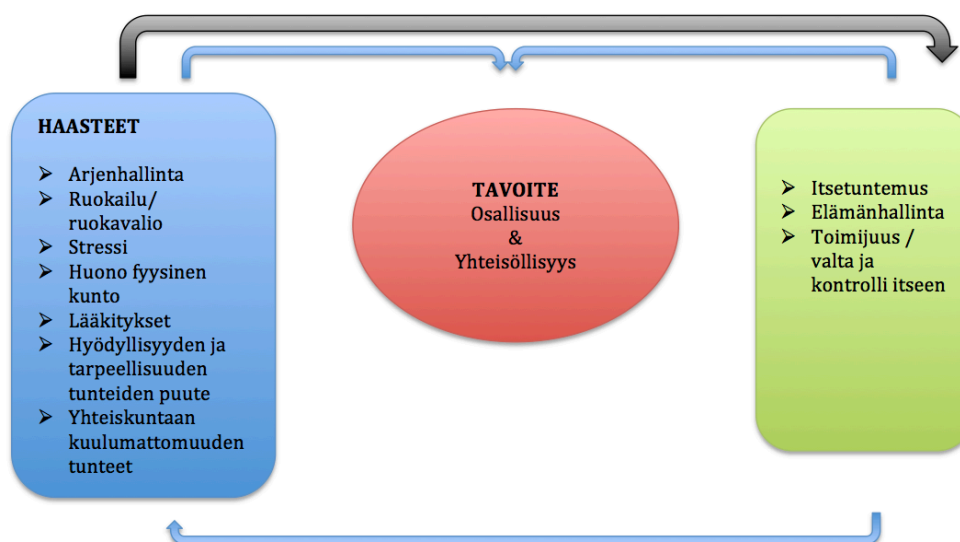
mieltä sekä myös taloudellinen selviytyminen. Ihmisen keho ei erittele stressitekijöitä niiden fyysisyyden tai psyykkisyyden perusteella, vaan niiden aiheuttamat reaktiot rasittavat ihmisen koko elinjärjestelmää riippumatta aiheuttajasta (Sydänmaanlakka 2010, 121). Opiskelijat kokivat myös rentoutumisen vaikeaksi. Riittämätön uni ja psyykinen stressi muodostavat jaksamiselle ja vireystason ylläpitämiselle itsestään selvän haasteen. Siihen puuttuminen edellyttäisi opiskelijan omaa oivallusta siitä, että hänen itse pitäisi motivoitua oman elämänsä hallintaan tältä osin.

Opiskelijat arvioivat fyysisen kuntonsa huonoksi. Liikunta ja liikkuminen ei kiinnosta tai perussairauden ajateltiin rajoittavan harrastamista. Sydänmaanlakka (2010, 104) viittaa teoksessaan ”älykkääseen liikuntaan”, jossa niin fyysinen keho kuin mieli, tunteet ja sielu virkistyvät. Jokaisen tulisi löytää itselleen sopiva muoto ja tapa liikkua, jotta motivaation säilyminen varmistuu. Itsetuntemuksen kautta voi pyrkiä myös selvittämään, liikkuuko mieluummin yksin vai vaatii liikkumiseen kaverin tai porukan.

Hyödyllisyyden ja tarpeellisuuden tunteen kaikki opiskelijat arvioivat olevan asteikolla 1-5 tasoa 3. Asiasta keskusteltiin etsimällä seikkoja, joiden avulla esim. kotona tai kavereiden kanssa pystyisi saamaan kiinni kyseisistä tunnetiloista. Asiakokonaisuutena keskustelujen perusteella tämä oli osa-alue, joka opiskelijoiden oli vaikeinta ymmärtää ja tavoittaa. Osallisuuden tunteiden syntyminen taustalla on kuitenkin lähtökohtaisesti tarve kuulua joukkoon hyväksyttynä yhteisön jäsenenä (Juusola 2015, 126). Tarve kuulua perheenjäsenenä tai kaveriporukan joukkoon vaatii tunteen, että minut halutaan tänne, minua tarvitaan täällä ja minusta on hyötyä. Osallisuuden tunteen syntyminen edellyttää oman roolin tunnistamista yhteisössä ja sen tietoista kehittämistä yhteisöön kuulumisen ja siinä mukana pysymisen takeeksi. Perheen, opiskelijaryhmän tai kaveriporukan ihmissuhteet muodostuvat vuorovaikutuksessa ja perustuvat vastavuoroisuuteen (Juusola 2015, 30-35) ja niiden jäsenten tarpeellisuus toisilleen syntyy tästä toinen toisiaan täydentävästä dynamiikasta.

Yhteiskuntaan kuulumattomuus oli selkeä yhteinen nimittäjä näillä opiskelijoilla. Yhteisöllisyys edellyttää luottamusta ja kunnioitusta sen jäsenten välillä. Yhteiskunta-

vastaisuus ja käsitykset yhteiskunnan rakenteiden toimimattomuudesta nousee keskustelujen perusteella mielestäni piilohaasteeksi siitä näkökulmasta, että koulutusjärjestelmä on tärkeä osa yhteiskuntarakennettamme.

Kuva 2. Haasteet alkukartoituksen perusteella

Analyysin toisessa vaiheessa kuvaan keskeisimmät tulokset, jotka opiskelijoiden lopukyselyn sekä opinto-ohjaajan ja vastuupettajan havaintojen mukaan olivat vaikuttamassa opiskelijoiden yhteisöön ja opintoihin kiinnittymiseen sekä motivoitumiseen.

Opiskelijoiden kokemuksen mukaan heidän itsetuntemustaan tuki parhaiten keskustelu. Sillä, minkä avulla keskustelua pyrittiin saamaan aikaiseksi ei koettu olevan merkitystä eikä sen yhteyttä tunnistettu keskustelun aktivoinnin menetelmänä. He kuitenkin kokivat saaneensa opintojen aluksi riittävästi ja tasa-arvoisesti yksilöllistä tukea, jolla oli vaikutusta myös yleisesti hyvinvointiin. Yksilöllinen huomioiminen ja palkitseminen on koulutuksen kasvatuksellinen tavoite, jolla voidaan vaikuttaa opiskelijan itsetunnon kehittymiseen (Keltinkangas- Järvinen 2010, 195). Opiskelijat koki-

vat saaneensa kannustavaa palautetta ja heistä yksi piti sitä itselleen erittäin tärkeänä.

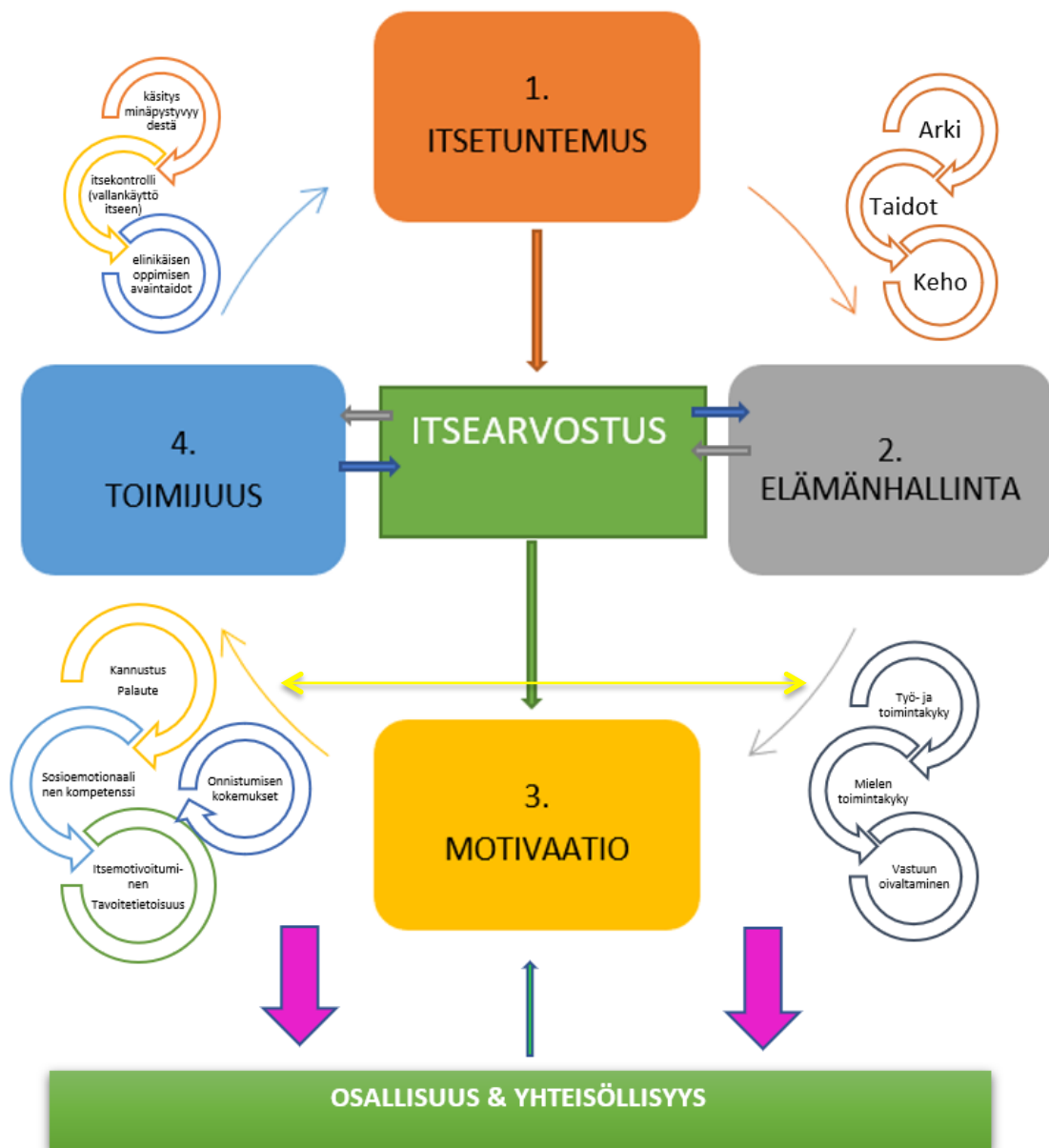
Opiskelumotivaatiota piti yllä opiskelijoiden mielestä parhaiten mielenkiintoinen tekeminen, oman ryhmän ja opettajan tapaaminen. Manninen (2018, 96) kuvaa väitöksessään opiskelijan emotionaalisen kiinnittymisen vaikutusta opintoihin motivoitumiseen ja liittää ne vahvasti toisiaan tukeviksi. Opiskelijan motivoitumisen kannalta opettajan ja opiskelijan välisellä myönteisellä suhteella on osoitettu olevan kiistaton vaikutus koulussa viihtymiseen sekä opintoihin kiinnittymiseen erityisesti kouluvaikeuksista kärsivillä opiskelijoilla (Manninen 2018, 54 ja 96). Vastuuopettajan mahdollisuudet opiskelijoiden yksilöllisen ohjaamiseen, keskusteluun ja mielekkään tekemisen toteuttamiseen mahdollistuivat hyvin pienen ryhmäkoon ansioista. Myös ryhmän asioista tiedottaminen yhteisellä WhatsApp-alustalla tuki ryhmäytymistä myös vapaaajalla. Opinto-ohjaajan ja vastuuopettajan huomiot epävarmuustekijöistä opintojen alussa selittävät osaltaan opiskelumotivaation laskua ryhmällä. Huomionarvoiseksi epävarmuustekijäksi pilottiryhmälle nousi lukujärjestyksen näkymättömyys sekä epätietoisuus sen sisällöstä. Opiskelurytmiin pääseminen edellyttää säännöllistä arkirytmisiä ja sitä ei yhdelläkään opiskelijoista lähtötilanteessa ollut, joten jaksamiseen liittyvä haaste selittää motivaation laskemista osaltaan. Lukujärjestys tukee opiskelijan säännölliseen rytmiin sitoutumista ja karsii epävarmuuden tunnetta. Elämän- ja arjenhallinnan haasteet nousivat kuuluviin lähes joka aamuisina tiedusteluina ”Minne minun kuuluu mennä, mitä tänään tehdään ja kuinka pitkä päivä meillä on?”

Pienryhmä mahdollistaa opiskelija opettaja suhteen muodostumisen tiiviimmäksi ja sitä kautta turvallisemmaksi (Manninen 2018, 74 ja 93). Pilotti tutkinnon suorittajien ryhmäkoko on pysynyt päivittäin tarkasteltuna alle viiden opiskelijan kokoonpanona, joten se on mahdollistanut taloon ja henkilöstöön tutustumisen yhdessä vastuuopettajan kanssa turvallisesti ja pienissä erissä.

Kuva 3. Itsetuntemuksen kautta kohti osallisuutta

Aineiston analysoinnin kolmannessa vaiheessa pyrin nostamaan tarkasteltavaksi tässä opinnäytetyössä huomioitua osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen vaikuttavat teemat sekä niiden synergian.

Kuva 4. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden muodostuminen

EHYT ry:n julkaisussa Amis hyvin, kaikki hyvin rinnastetaan opiskelijan opiskelukyky työkykyyn, kuten Kykyviisarin alkukartoituksessakin ohjeistin opiskelijoita asiaa miettimään. Opiskelukykyyn ulottuvuuksia ovat opiskelijan voimavarat, opiskelutaidot, opetus- ja ohjaustoiminta sekä oppimisympäristö. (Heinonen & Linden & Poikonen 2015, 58). Koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet vaikuttaa näiden ulottuvuuksien kautta opiskelijan toimintakykyyn ovat monipuoliset, joskin vaativat huolellista suunnittelua sekä organisointia käytännön toteutukseen. Toisaalta moniulotteisuus sekä monivai-

heisuus opiskelukykyyn vaikuttavien asioiden oivaltamisessa antaa tilaa kiinnittää huomioita yksilöllisiin tarpeisiin.

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella nostan itsetuntemuksen syklin lähtökohdaksi. Opiskelijoiden kanssa on avoimesti keskustelemalla nostettu esiin seikat, jotka omassa toiminnassa ovat esteenä jaksamiselle ja opiskelulle. Arjenhallinnan haasteiden purkaminen ja asteittainen kehitys tuottaa elämänhallinnan tunteen, jonka seurauksena itsearvostus kasvaa ja parhaimmillaan tuottaa jo jonkin asteista toimijuutta. Työ- ja toimintakyvyn kasvaessa vireystaso yleisesti ottaen nousee ja myös mieliala kohenee. Kuvan 4 pääkohtien sekä niiden välillä olevien teemojen paikat voivat kuitenkin vaihdella yksilöllisesti. Esim. motivaation syntyminen ei jokaisella pääse edes käynnistysvaiheeseen vielä elämänhallinnan kertyessä, vaan se peräänkuuluttaa teemoja seuraavasta vaiheesta ja sieltä varsinkin ulkoapäin tulevaa motivoivaa kannustusta. Jokainen syklin vaihe on herkkä ja saattaa vaatia uutta kierrosta itsetuntemuksen kautta elämänhallintaan.

Opiskelijoiden matka kohti itseohjautuvuutta ja toimijuutta on yksilöllinen, joten nykyisen ammatillisen koulutuksen toteuttamisen tapa vastaa tätä tarvetta (Opetushallitus 2018, 4). Opiskelijan kyky tarkkailla jatkuvasti itseään, reaktiotaan sekä hakea ymmärrystä niille ovat oppimisen kannalta tärkeitä taitoja, jotka vievät itsetuntemusta syvemmälle tasolle (Repo-Kaarento 2007, 94). Toimijuuden saavuttaminen edellyttää tietoista ja syvällistä matkaa itseen (Sydänmaanlakka 2010, 253) ja sen tavoitteena on käyttää valtaa itseensä siten, että tietoisena omista kehittämis- ja vahvuusalueistaan ja tavoitteistaan pyrkii kehittämään itseään omaehtoisesti.

Itsensä johtamisen lähtökohta on hyvä itsetuntemus (Sydänmaanlakka 2010, 21)

6.7 Huomiot ryhmästä kokonaisuutena

Tammi-maaliskuun 2019 aikana ryhmässä oli seitsemän opiskelijaa, joista yksi keskeytti opintonsa. Yksi tammikuussa aloittaneista opiskelijoista ei ole ollut opinnoissa

läsnä kohdekuukausien aikana kuin kahtena päivänä. Yksi opiskelijoista siirtyi maaliskuussa toiselta opintoalalta pilotti tutkinnon osan suorittajaksi kerääntyneiden poissaolojen vuoksi, mutta opiskelija ei ole tullut oppilaitokselle siirrosta huolimatta. Maaliskuussa jatkuvan haun kautta ryhmään tuli yksi opiskelija, jonka opinnot lähtivät käyntiin reippaasti, mutta poissaoloja alkoi kertyä ensimmäisen viikon jälkeen tuki-toimista ja yksilöllisestä lukujärjestystoteutuksesta huolimatta.

Opintoihin kiinnittymisen motivoitumisen vaikeudet näyttäytyvät tällä ryhmällä ensisijaisesti poissaoloina eikä esim. häiritsevänä käyttäytymisenä oppilaitoksella. Yhdellä ryhmän opiskelijoista ilmaantui toistuvasti kesken koulupäivän jopa useita kertoja viikossa päänsärkyä ja selittämätön huono olo. Asiaan yritettiin saada tarkennusta häneltä useita kertoja tuloksetta. Huonon olon syy vaihteli joka keskustelu kerralla, mutta tulkintani mukaan tämänkin opiskelijan yöuni tuntimääräisesti kuulosti liian vähäiseltä.

Kerro vähän, että millanen huono olo sulla on? (ohjaaja)

En mä tie, on vaa huono olo, huimaa ja oksettaa. Ottaa päähän. (opiskelija)

Nettipelaaminen nousi esiin yhden opiskelijan kohdalla ja sen heijastumat uniryhtiin ja vähäiseen unenmäärää.

En mä tiedä koska mä nukahdan. Pelaan niin kauan ku nukun sit jossain kohtaa. (opiskelija)

Yhden opiskelijan kohdalla aamulla kouluun heräämisen haaste oli hänellä itsellään tiedossa ja hän kertoi myös osaavansa korjata uniryhtiänsä. Oman vastuun ja vallan oivaltamisessa oli kuitenkin selvää puutteellisuutta, sillä se kuului kuvaavasti myöhästymisten ja poissaolojen selityksistä. Ja motivaatiota asian korjaamiseen ei tuntunut löytyvän.

Kyllä mä tien mite uniryhti korjataan. Oon tehny sen monta kertaa. Mut v..u mun pitäs herätä tosi aikasin et ehtisin tän tyyliin kaheksaks. (opiskelija)

Havaintoni ryhmästä kokonaisuutena nostavat esiin kysymyksen opiskelijan koulu-kuntoisuudesta. Usean kohdalla kysymys oli opintojen alkaessa jo tilanteesta jossa elämännhallinnalliset haasteet olivat olleet läsnä nuoren elämässä jo pitkään. Oppilaitoksen mahdollisuudet tällaisten tunnistamisessa ovat rajalliset ja toisaalta tunnistaminen vaatii pitkän seurantajakson.

Opiskelijat, joilla on selkeitä vaikeuksia jo uusiin ihmisiin tutustumisessa tulisi olla hyvin kiinteä tukihenkilö opintojen alkaessa. Tukihenkilö, joka nappaa tilanteen haltuun kun kotiinlähtö tai sinne jääminen tuntuu parhaalta vaihtoehdolta ja johon opiskelijalla matala kynnys ottaa yhteyttä. Koulupäivän ohjelman tulisi olla mahdollisimman konsistentti, mielenkiintoinen ja yksilölliset tarpeet oppimisessa huomioiva. Yksinään haahuilu kampuksella ei anna oloa, että tänne minä kuulun. Osalle opiskelijoista on eniten hyötyä kavereista, jotka opiskelivat jo oppilaitoksella itseä kiinnostavalla alalla.

Ryhmän opiskelijoiden rohkeus ja oma-aloitteisuus osoittautui olemattomaksi. Uusien opiskelijoiden luo tai uusiin tiloihin meno tuntuu tosi haasteelliselta. Ryhmätöiden ajaksi he eivät halunneet poistua luokkatiloista oppilaitoksen yleisiin tiloihin tai esim. kahvioon, joka on tuntien aikana rauhallinen. Kaiken kaikkiaan luottamussuhteen rakentamiseen pitäisi satsata todella paljon. Luottamus, tavoitteiden määrittely, yhteydenpidon välineet, yhteydenpidon riittävyys kullekin opiskelijalle, opiskelijan tunne siitä, että hän voi vaikuttaa itseään koskevaan suunnitelmaan nousevat jokaisen opiskelijan kohdalla pohdittavaksi ja arvioitavaksi päivittäin.

7 OPINNÄYTETYÖN ONNISTUMISEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

7.1 Oma arvioni opinnäytetyön onnistumisesta

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden kokonaisosallistujamäärä oli verrattain pieni. Näiden opiskelijoiden haasteet jo kouluun pääsemisessä tuottivat haastetta toiminnallisen osuuden suunnitelmalliseen toteutukseen. Edellä mainittua voidaan toki pitää myös opinnäytetyön tuloksena, kun tarkastellaan osallisuuden ja yhteisöllisyyden tavoitetta. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevien menetelmien suhteen koen kuitenkin, että opinnäytetyön aineisto kokonaisuudessaan antaa runsaasti vastauksia jatkuvan haun kautta opiskelemaan valittujen opiskelijoiden tilanteen kartoittamiseen sekä täsmentää yksilöllisyyden huomioimisen tärkeyttä ensimmäisestä opiskelupäivästä alkaen. Opiskelijaan tutustuminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta häneen saadaan luotua luottamuksellinen yhteys. Tutustuminen vaatii aitoa vuorovaikutuksellista läsnäoloaikaakaan hänen kanssaan.

Työryhmän havainnot koko opiskelijaryhmästä tukevat päätelmiä, joita loppukyselyn aineisto sekä yksilökeskustelut nostavat esiin. Opinnäytetyön onnistumisen näkökulmasta osallisuuden tukemisen menetelmät jäävät toisaalta tarkennetusti nimeämättä. Sen sijaan keskiöön nousee kirkastuneessa näkökulmassa opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelma HOKS ja sen merkitys opiskelijan osallisuuden vaikuttavien tekijöiden tunnistamisessa sekä vahvistamisessa. HOKS:n ei tulisi jäädä ainoastaan kirjaamisen prosessiksi, vaan se on ydintavoitteensa mukainen opiskelijan itsetuntemusta tukeva suunnittelun väline. HOKS:n laadinnan ja päivittämisen konkreettisenä perusasetelmana tulisi olla opettajan ja opiskelijan vuorovaikutuksellinen kohtaaminen, jossa pyritään luomaan molemminpuoliseen ymmärrykseen pyrkivä yhteys sekä kirkastamaan molempien yhteinen tavoite ja keinot siihen pääsemiseksi – edelleen kiinteässä yhteistyössä. HOKS tulisi siis nähdä opiskelijan kokonaisvaltaisen opiskelukyvyyn tukemisen suunnittelun välineenä, jolla tuetaan yksilöllisesti opiskelijan itsetuntemusta ja sitä kautta hänen päämääräänsä kohti toi-

mijuutta. HOKS:n laadinnan ja päivittämisen tilanne, opiskelijan kohtaaminen on siis osa opetussuunnitelmaa eikä opetustyöstä irrallinen työtehtävä.

Toiminnallisen osuuden, oman työni ja osaamiseni arvioinnin koen olleen suurin haaste kevään aikana. Jatkuva haku perä ohjaajilta ja opettajilta vahvaa, nopeaa ja yksilöherkkää päätöksentekokykyä arkityöhön. Toiminnallisen osuuden toteuttaminen toi arkityöhön osatekijöitä, joihin en osannut etukäteen varautua ja ne vaikuttivat myös opinnäytetyön aineiston keräämisen onnistumiseen. Tämän lisäksi yhteistyötiimin kokoonpanon muutokset pilotin käynnistyessä vaativat nopeaa tilanteeseen reagointia ja työtehtävien uudelleen organisointia. Arvioin oman onnistumiseni tässä tehtävässä puutteelliseksi. Valmistautumattomuus, uudenlainen toimintaympäristö sekä uudet yhteistyökumppanit oli vaikea ottaa haltuun nopeissa tilannemuutoksissa.

Opinnäytetyön loppukyselyyn sain mielestäni liian vähän vastaajia. Alkuperäinen tavoitteeni oli käydä yksilökeskusteluja viiden opiskelijan kanssa, jotka myös vastaisivat loppukyselyyn opintojensa päättyessä. Keskustelut eivät toteutuneet kaikkien ryhmän opiskelijoiden kanssa poissaolojen, opintojen etenemisen viivästymisen tai keskusteluhaluttomuuden vuoksi.

7.2 Opinnäytetyön onnistuminen tilaajan näkökulmasta

Sataedussa on toteutettu paikallinen ammatillinen valinnainen tutkinnon osa, jonka tavoitteena on tuottaa opiskelijoille valmiudet tekniikan alan ammatillisiin opintoihin. Tutkinnon osa on tarkoitettu erityisesti jatkuvan haun kautta opintoihin hakeutuville opiskelijoille. Näiden opiskelijoiden ammatilliset tavoitteet voivat olla vielä hahmottumatta, heillä on aiempia opintojen keskeytyksiä tai muita opiskelun haasteita. Tavoitteena on, että tämän tutkinnon osan suorittamisen jälkeen opiskelijat pystyvät siirtymään suorittamaan ammatillista perustutkintoa. Tutkinnon osan opetus aloitettiin tammikuussa 2019.

Tutkinnon osan opetuksen lähtökohtana on ollut, että osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemus edistää opinnoissa onnistumista. Tämä opinnäytetyö selvittää erityisesti, miten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa ja miten se edistää opinnoissa suoriutumista. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen edellyttää sekä opiskelijan yksilöllistä kohtaamista

ja tukemista että turvallista kokemusta ryhmässä työskentelystä. Henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelma on hyvä työväline, kun tavoitteena on opiskelijan opiskelutaitojen vahvistaminen ja opintoihin sitouttaminen. Opinnäytetyön avulla olemme saaneet arvokasta tietoa ko. tutkinnon osan ja opetuksen toteutuksen kehittämiseksi.

Opiskelijapalvelupäällikkö Kristiina Salmi

7.3 Kehittämissuhteet ja loppupohdinta

Osallisuus käsitteenä on avautunut minulle laajempaan asiana opinnäytetyön sekä työtehtävien edetessä. Aloittaessani ajattelin osallisuutta pääasiassa yksilön tai opiskelijan ryhmäytymisen lopputuloksena ja syrjäytymisen vastakohtana. Osallisuuden ulottuvuuksien tarkastelu kuitenkin ohjaa tarkastelemaan osallisuutta lisäksi yksilön identiteetin muodostumisen lähtökohdista sekä mikrotason tapahtumana yksilössä itsessään. Osallisuuden tunne vaatii subjektiivisen osallisuuden kokemuksen lähempää tarkastelua ja lopputuloksena se jättää pohdittavaksi ”voiko osallisuuden tunnetta yhteisöön syntyä, ilman osallisuuden tunnetta itseän”? Elämänhallinta vaatii vallan ja kontrollin käyttöä omaan elämään ja sitä koskeviin päätöksiin. Itsetuntemus ja itseensä tutustuminen on siis lopulta osallisuutta omaan elämään.

Yhteisöpedagogin rooli oppilaitosmaailmassa oli jäsentymätön, sillä aiempia kokemuksia ei ollut. Ajatukseni on, että yhteisöpedagogi voisi toimia opiskelijana nk. lähiyhteyshenkilönä, opiskelijan tuentarpeen arvioinnin seulontahenkilönä tai matalan yhteydenottokynnyksen tukihenkilönä. Työtehtävät mielestäni sijoittuvat osaksi opiskeluhuoltoa ja ne ovat sisällöllisesti opiskelijan kokonaisarkea koordinoivia tehtäviä. Jatkuvan haun systeemi perään kuuluttaa tutkinnon osittain suunniteltuja moduleita, joista opiskelijalle valikoidaan yksilölliset osaamisen kartuttamiseen tarvittavat osat. Tämä edellyttää jopa päivittäistä koordinoitua opiskelijan yksilöllisesti rakentuvaan lukujärjestykseen. Tällä hetkellä tehtävää hoitaa opintoalojen vastuuopettajat, joilla on myös opetusvastuu joka vaatii fokuksia ammattiaineisiin.

Yhteisöpedagogin mahdollisia työtehtäviä oppilaitoksessa:

- alkukartoituksen perusteella opiskeluhuoltoon ohjaus tarpeen mukaan
- opintojen edetessä, ongelmien (esim. poissaolojen tai olotilan muutoksissa) ilmetessä tilanteen kartoittaja
- kaikki elämännhallinnalliset haasteet keskustellen, kiinnostuen ennen kuin ne paisuvat isommiksi haasteiksi => opiskelijan asioiden hoitaja/ tukihenkilö/ aikuinen
- osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisäävät toimet viestinnän osalta => viestinvälittäjä ja – viejä
- yhteyshenkilö kotiin – tiedottaminen ja yhteistyö kotiväen kanssa
- osa opiskelijoista ei pysty toimimaan ryhmässä itsetunto-ongelmien vuoksi => tukihenkilö, ”hoitopaikka”

Tavoitteena jatkuvan haun systeemissä on toisaalta osallistaa opiskelija isompaan kokonaisuuteen kuten oppilaitokseen, ammattiin tai ammattiryhmään, johon opiskeluaan ja lopulta yhteiskuntaan. Jatkossa olisi tarpeen tutkia miksi osa opiskelijoista ei tunne tarvetta tai ”osaa” ryhmäytyä? Mitkä ovat ryhmässä toimimisen esteenä?

Yksilön perustarpeiksi määritellään hyödyllisyyden ja tarpeellisuuden tunteet. Tämän tutkimuksen perusteella nuoret eivät tunnista omaa hyödyllisyyttään ja tarpeellisuuttaan muille ihmisille. Nuoren arjen hahmottaminen ja tarkastelu on tämän perusteella aiheellista. Ketä tai ketkä hänen arjessaan vaikuttavat, keille hänellä on mahdollisuus olla tarpeellinen vai onko arjessa sellaisia ihmisiä? Elämännhallinnallisten haasteiden kanssa painivan nuoren huoltajien kanssa olisi tehtävä tiivistä yhteistyötä. Identiteetin kehittyminen on jatkuvaa sosiologista tilintekoa vuorovaikutuksessa, joten sosioemotionaalisen kompetenssin rakentaminen ja syventäminen on myös huoltajien ydintehtävä. Kysymyksiä nousee myös tarpeellisuuden ja hyödyllisyyden tunteiden kokemusten yhteydestä ryhmäytymisen haasteisiin. Onko mahdollista, että perheissä ei enää kasveta yhdessä vaan erikseen?

Henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelmaan ja sen laadintaan on tämän tutkimuksen perusteella aiheellista kiinnittää huomiota myös opiskelijan opiskelukyvyyn arvioimisen näkökulmasta. Samalla tavoin kuin tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen kohdennettua osaamista suunnitellaan kartutettavaksi myös elämänhallinnalliset osaamisvajeiden osaamisen hankkimiseksi laaditaan suunnitelma.

Ammatillisen koulutuksen yhtenä tavoitteena on tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Opetushallitus 2018, 14

Koulutuksen merkityksen avaaminen nuorelle koulutusorganisaation toiminnan kautta tukee parhaimmillaan hänen käsitystään yhteiskuntarakenteiden merkityksestä. Yksi keino näille opiskelijoille on oppilaskuntatoimintaan ohjaaminen, mutta myös muita keinoja yhteiskunta- ja yhteisötietoisuuden lisäämiseksi on syytä pohtia. Tämäkin loogisesti on HOKS sidonnainen asia – puuttuva osaaminen suunnitellaan. Näkisin työelämäyhteistyön tältä osin myös merkittävänä. Reformi vie ohjauksen painopistettä luontevasti jo nyt työelämään. Työpaikalla tapahtuvan koulutuksen sisällöllinen suunnittelu ja ohjaavien toimien saattaminen käytännön tasolle edellyttää tiivistä vuorovaikutuksellista yhteistyötä työelämän edustajien kanssa. Ohjaajat työpaikoilla ovat ensimmäisiä henkilöitä, joilla on mahdollisuus todeta osaamisen puutteet, jotka liittyvät työelämätaitoihin. Toki ne on voitu havaita jo oppilaitoksellakin ja usein näin on, mutta opiskelijan ymmärrys esim. jatkuvan myöhästelyn tai poissaolojen vaikutuksista työllistymiseen konkretisoituvat selkeämmiksi vasta työpaikalla. Perusteena tälle ajatukselleni on, opiskelijoiden kommentit, joita kuuntelin kevään aikana: ”Kyl mä sitte töihin meen ajois, se on iha eri juttu”. Nuoret, mutta myös uuteen ammattiin valmistuvat aikuiset, ovat viime kädessä niitä henkilöitä, jotka vievät uutta työ- ja toimintakulttuuria työpaikoille sekä eri instansseihin. Juuri he ovat uusiutuvan maailman ”tuotos”, joiden kautta muutos lopulta peilaantuu yhteiskunnan rakenteisiin ja toimintamalleihin.

Olen läpi työurani ollut kiinnostunut vuorovaikutuksesta ja viestinnästä. Haluan lopuksi nostaa sen tämän opinnäytetyön keskiöön, jota se mielestäni ansaitsee ja sen täytyykin olla, muttei ilman erillistä nostetta paikkaansa saa. Osallisuuden tunteen syntymiseen vaaditaan vähintään kaksi henkilöä, joiden välille yhteys syntyy tai on syntymättä. Se, mitä yhteyden syntymiseen ja ylläpitoon vaaditaan, on niin osallisuuden tunteen kuin yhteisöllisyydenkin ydin. Siihen ei tarvita lopulta muuta kuin tasaverstaista, kaikki huomioivaa, saavuttavaa ja jokaista jäsentä kunnioittavaa viestintää ihan jokaisen yhteisön jäsenen välille. Tahtoa pitää yhteyttä, olla ja tehdä yhdessä. Se edellyttää yhteisön jäseniin tutustumista, heidän tarpeidensa tiedustelua ja huomioimista – keskustelua yhteisellä kielellä.

Inhimillisen toiminnan energisoivimmaksi ja palkitsevimmaksi kokemukseksi voidaan nimetä tilanne, kun ihminen voi toimiessaan kokea kuuluvansa johonkin laajempaan ”meihin”. Me ovat ryhmä yksilöitä, jotka ovat innostuneet saman asian eteenpäin viemisestä mutta myös juuri tämän yksilön siinä mukanaolosta. (Paasivaara & Nikkilä 2010).

LÄHTEET

Aro, Antti 2015. Aamiainen. Duodecim. Viitattu 29.3.2019.
https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=skr00074

Eteläpelto, Anneli 2011. Mitä on toimijuus ja mihin sitä tarvitaan. Jyväskylän yliopisto. Luentodiat. Viitattu 10.3.2019.

<https://www.jyu.fi/hankkeet/interaktiivinen/yleisluentodiat/etelapelto>

Finlex 2017. Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Viitattu 15.3.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531#Pidp448619616>

Finlex 2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Viitattu 12.4.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Heinonen, Laura & Linden, Merit & Poikonen, Kiti 2015. Amis hyvin, kaikki hyvin. Pori. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2015.

Juusola, Mervi 2015. Vahvaksi rakennettu itsetunto ja elämä. Espoo. ©Mervi Juusola ja Voimakirja Oy.

Jyväskylän yliopisto 2019. Tutkimuksen toteuttaminen. Viitattu 23.3.2019.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen#johtop-t-sten-ja>

Jyväskylän yliopisto 2019. Teemoittelu. Viitattu 28.3.2019.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>

Keltinkangas-Järvinen, Liisa 1994. Hyvä itsetunto. 20.painos. Juva 2010. ©Liisa Keltinkangas-Järvinen ja WSOY.

Lehtonen, Kimmo 1989. Musiikki terveyden edistäjänä. Juva. Kimmo Lehtonen ja Werner Söderström Osakeyhtiö 1989. Sairaanhoidtajien koulutussäätiön julkaisu.

Manninen, Seija 2018. Kouluviihtyvyys ja siihen liittyvät tekijät peruskoulussa ja toisen asteen opinnoissa. Jyväskylän yliopisto.

Opetushallitus 2018. Ammatillisen koulutuksen reformi – tietopaketti ohjaajille.

Viitattu 13.3.2019

https://www.oph.fi/download/189707_infopaketti_reformista_ohjaajille.pdf

Paasivaara Leena & Nikkilä Juhani, 2010, Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Kirjapaja 2010.

Satakunnan koulutuskuntayhtymä 2019. Sataedun arvot ja strategia. Viitattu 13.3.2019. https://sataedu.fi/sataedu/visio_toiminta_ajatus_ja_arvot

Selin, Anni & Maunu, Antti & Kannussaari, Kim & Heinonen, Laura 2015. Ryhmäilmiö. Ryhmänohjaajan käsikirja. 2. painos. © Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2015.

Sihvonen, Aleks J. & Leo, Vera & Särkämö, Teppo & Soinila, Seppo 2014. Musiikin vaikuttavuus aivojen kuntoutuksessa. Duodecim. Lääketieteellinen aikakausikirja 18/2014, 130.vuosikerta.

Soinila, Seppo 2018. Musiikki antaa aivoille siivet. Aivoliitto. Viitattu

26.2.2019. <https://www.aivoliitto.fi/aivoterveys/mieli/musiikki-antaa-aivoille-siivet>

Sydänmaanlakka, Pentti 2010. Älykäs itsensä johtaminen. Näkökulmia henkilökohtaiseen kasvuun. 3. tarkistettu painos. Hämeenlinna. Talentum Media Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet/ Nuorten syrjäytyminen. 2019. Viitattu 27.2.2019.

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Osallisuus 2019. Viitattu 2.3.2019.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Nuoret 2019. Viitattu 13.4.2019.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/nuoret>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Osallisuuden osatekijät. 2019. Viitattu 2.3.2019.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus/osallisuuden-osatekijat>

Työterveyslaitos 2019. Kykyviisari. Viitattu 15.3.2019. <https://sivusto.kykyviisari.fi/>

Vartiovaara, Ilkka 2006. Musiikin valtava voima. Duodecim, Terveyskirjasto. Viitattu 26.2.2019. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00010.

Woodward, Kath 2002. Understanding identity. London. Arnold Publication.

LIITTEET

Liite 1

**Parvessa parempi 2 -hankkeen
LOPPUKYSELY**

Taustatiedot

1. Syntymävuosi

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2. Sukupuoli

Mies

Nainen

Muu

ITSETUNTEMUS

3. Mikä käytetyistä menetelmistä tuki mielestäsi parhaiten itsetuntemustasi?

- HumaKas
- Musiikki
- Ryhti ja hengitysharjoitus
- Keskustelu

4. Mikä käytetyistä menetelmistä tuki mielestäsi vähiten itsetuntemustasi?

- HumaKas
- Musiikki
- Ryhti ja hengitysharjoitus
- Keskustelu

MOTIVAATIO JA OMA-ALOTTEINEN AKTIIVISUUS

5. Minkä arvosanan antaisit omalle aktiivisuudellesi ja opiskelumotivaatiollesi

	4	5	6	7	8	9	10
kun koulutus alkoi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kun koulutus on päättymässä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Vaikuttiko mikään käytetyistä menetelmistä (HumaKas, musiikin kuuntelu, ryhti ja hengitysharjoitteet/ rentoutus tai keskustelu) opiskelumotivaatioosi sitä parantavasti?

- Kyllä, mikä? _____
- Ei

7. Millaisia tukitoimia olisit kaivannut itsellesi opiskelumotivaation tueksi?

HYVINVOINTI

8. Vastaa kysymyksiin asteikolla 1 - 5 (1=ei lainkaan - 5=paljon)

	1	2	3	4	5
Onko saamasi yksilöohjaus tukenut hyvinvointiasi?	☐	☐	☐	☐	☐
Saitko erilaisia taitoja omaan arkeesi tämän koulutuksen aikana?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka tärkeänä pidit opiskelua, kun aloitit tämän koulutuksen?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka tärkeänä pidät opiskelua ja niiden jatkamista, kun koulutus on päättymässä?	☐	☐	☐	☐	☐

OSALLISUUS

9. Minkä arvosanan antaisit opintojen alussa saamillesi tukitoimille?

4   5   6   7   8   9   10

10. Mistä tukitoimista oli sinulle eniten hyötyä?

- Keskusteluista
- Opinto-ohjauksesta erityisopettajan ja/tai opon kanssa
- Oman opettajan ohjauksesta

11. Mikä on tukenut parhaiten uuteen opiskeluporukkaan ryhmäytymistäsi?

---

12. Oletko saanut positiivista palautetta opinnoistasi?

- Kyllä
- Ei

13. Kuinka tärkeänä pidät positiivista palautetta? (1=ei lainkaan - 5=erittäin tärkeä)

- 1 2 3 4 5

14. Tunnetko kuuluvasi tekniikan alan opiskelijoihin?

- Kyllä
- En, ala ei tunnu oikealta
- En, opiskeluporukka ei tunnu oikealta
- En, opiskeltavat aineet ovat liian vaikeita
- En, opiskeltavat aineet eivät kiinnosta
- En, opettajat eivät tukeneet minua riittävästi
- En, joku muu syy, mikä? _____

15. Koetko, että tämä tutkinnon osa kehitti valmiuttasi siirtyä valitsemaallesi alalle opiskelijaksi? (1=ei lainkaan - 5=paljon)

- 1 2 3 4 5

16. Mikä seuraavista vaikutti mielestäsi eniten siihen, kuinka motivoitunut olit aamulla tulemaan kouluun?

- Mielenkiintoinen tekeminen
- Halu oppia uutta
- Oman ryhmän tapaaminen
- Muiden opiskelijoiden tapaaminen

17. Työskenteletkö mieluummin

- Itsenäisesti
 Ryhmässä

18. Ovatko ryhmässä toimimisen taitosi kehittyneet näiden opintojen aikana?

- Kyllä
 Ei

YHTEISÖLLISYYDEN TUNNE

19. Onko sinulla tunne, että sinua kohdellaan opiskelijana tasavertaisesti suhteessa muihin opiskelijoihin? (1=minua kohdellaan arvostelevammin - 5=minua kohdellaan samoin kuin muitakin opiskelijoita)

- 1 2 3 4 5

20. Kun aloitit nämä opinnot, tunsitko kuuluvasi yhteisöön nimeltä Sataedun opiskelijat?

- Kyllä
 Ei

21. Tunnetko kuuluvasi Sataedun opiskelijoihin nyt?

- Kyllä
 Ei

22. Tunnetko pystyväsi vaikuttamaan omiin opintoihisi Sataedussa?

- Kyllä
 Ei

Liite 2

Haastattelukysymykset vastuopettajalle ja opinto-ohjaajalle

1. Mitkä tekijät erityisesti mielestänne ovat vaikuttamassa opiskelijan koulussa viihtymiseen tämän kevään 2019 kokemusten perusteella?
2. Ryhmäyttämisen keinot: mikä teidän kokemuksenne perusteella on tukenut kevään opiskelijoiden ryhmäytymistä parhaiten?
3. Yhtenä tavoitteena on ollut joustavoittaa aloille siirtymistä. Mitkä toimet tässä on mielestänne tukeneet opiskelijan siirtymistä parhaiten?
4. Koulutuksen järjestäjän ja henkilöstön tavoite on saada opiskelijoiden **toimijuutta** (=tahtoa toimia aktiivisesti, kokea ja olla olemassa), **motivaatiota** ja **kouluun kiinnittymistä** aikaiseksi, sillä näistä syntyy osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteet. Mitkä tekijät mielestänne nousevat yksilötasoilta *merkittävimmiksi haasteiksi* ?
5. Mikä on kokemuksenne siitä, miten yksilölliset tukitarpeet tunnistetaan parhaiten ja riittävän varhain? Millainen tukiverkosto ja (+ ketkä tai mitkä tahot tukiverkostoon tulisi kuulua) ja toimintamalli tukisi mielestänne parhaiten niitä opiskelijoita, joilla on jo lähtökohtaisesti haasteita kouluun lähtemisessä, saapumisessa, koulussa olemisessa ja opiskeluun keskittymisessä?

Liite 3

Kartoitettava	Ikä	
OSA-ALUEET	HAVAINNOT	VALITTU MENETELMÄ
TYÖ- JA TOIMINTAKYKY		
C. OSALLISUUS		
MIELI		
E. ARKI		
F. TAIDOT		
G. KEHO		
MUUT HAVAINNOT & HUOMIOT		

Selvitys ryhmyttämisen ja joustavan opintoaloille siirtymisen toimista

Tehtävä- ja tuntisuunnitelma
Pilotti tutkinnon osa/ Tekniikan perustehtävissä
toimiminen 15osp

1 ORIENTAATIO

1. Tutustutaas toisiimme

Opiskelijat haastattelevat toinen toisiaan (tämä toistetaan aina kun uusia opiskelijoita tulee ryhmään)

Haastattele opiskelukaverisi ja käytä *apuna* tätä paperia. Mutta voit kysyä mitä tahansa sinua kiinnostavaa asiaa kaveriltasi. Kysy sellasia kysymyksiä jotka sinua hänessä kiinnostaa - saat esitellä hänet 😊

Hänen nimensä

Millanen perhe hänellä on

Harrastaako hän jotain

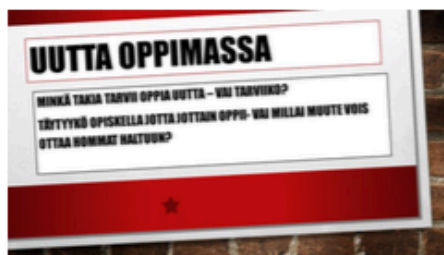
Missä asiassa hän on omasta mielestään tosi hyvä

Mitä hän haluaisi tehdä ammatikseen / työkseen

Mikä hänen mielestä on kaiken vaikeinta opiskelussa

2. Teoriaa keskustellen - oppimaan oppiminen, mikä ala juuri nyt kiinnostaa

MITÄ OPIT TÄLLÄ VIIKOLLA?

- > Tutustuit uusiin opiskelukaveriini, opettajiin, ohjaajiin
- > Kävit raksan tiloissa – mitä uutta siellä oli?
- > Mitä muuta?

MÄ TAJUUN – YMMÄRRÄN

EN TAJUU – SELITYS – AHAHA, TAJUUN

<https://www.youtube.com/watch?v=PT38t3bAM>

NIU MITÄ SE OPPIMINEN ON?!

MITÄ OPPIMINEN ON?

- Oppimisen avulla luot suuntavilvat sun kehittymiselle
  - Oppimisen ansiosta tallennat sun pään muistilevyllle asioita niin ettei esimerkiksi tee samoja virheitä uudestaan tehdessäsi jonkin tehtävän tai työn
  - **MIUTTAA!!!** Muutat kokoajan esim. auton renkaita vaihtaessasi sitä kuinka homman hoidat sujuvammin
- > haluat siihen parempia työkaluja, kasket kaveroilta kunka se saajee luotevammin joo.

MITÄ SE VAATII, ETTÄ OPPII JOTTAIN?

Motivaation eli kiinnostuksen!!!

MIKÄ SAIS SUT KIINNOSTUMAAN

- SUKAN KUTOMISESTA?
- AUTON RENKAITTEN VAHDOSTA?
- RUUANLAITOSTA?

KOSKA AVY ISÄ TAI OPI
KÄSKEE POI!

OPPIMINEN ON TAVOITTEELLISTA TOIMINTAA

- KUN TIEDÄT MITEN OPIT, VOIT KEHITTÄÄ OPPIMISEN TAITOASI – VÄLTÄY TURHAA TYÖTÄ!!!
- MUUT, ESIM KAVERIT KIINNOSTUU KUINKA TEET JONKUN HOMMAN MITÄ HE EI OSAA

Oppiminen on motivaatiosta kiinni.
"Kaiken oppimisen ja opiskelun ensisijainen perusta on oma motivoituminen.
Ettemme tee itsellemme selväksi, miksi haluamme oppia, emme myöskään opi oikealla tavalla."

MIKSI SÄ HALUAT
OPPIA AMMATIN?

AMMATIN OPPIMINEN

- AMMATILLISIA TAITOJA
TUTUUKSI JA TAITOJA
AMMATILTA

https://www.youtube.com/watch?v=...

AUTOALA

<https://www.youtube.com/watch?v=...>

AMMATILLINEN KEHITYMINEN => AMMATTIIN OPPIMINEN => AMMATTIILPEUS

- MIKSI JA MILLASEKS TUNNET ITSESI JA MILLASENA NÄET ITSES?
- MISSÄ ASIOISSA OOT HYVÄ?
- MITÄ ASIOITA SUN PITÄÄ OPETELLA?
- MITKÄ ASIAT KIINNOSTAA SUA?
- MITKÄ ASIAT EI VOIS VÄHEMPÄÄ KIINNOSTA?

Minkä perusteella oot luonu käsityksen itsestä - siitä millanen sä oot?

Palaute jonka saat muilta itsestä - onko se oikein, ootko ite samaa mieltä?

OPPIMISEN perusta & kivijalka on se, että itse tunnet itsesi ja tiedät millainen olet

Yhtä tärkeää on se, että sinulla on ajatus siitä millainen itse haluaisit olla - mikä on sun oma tavoite!

MIETI HETKI:
Miten just sut saa motivoitumaan tai kiinnostumaan jostain asiasta?

Entä mikä saa sun innostuksen pysymään yllä

- ONNISTUMINEN SIINÄ MITÄ TEET
- POSITIIVINEN PALAUTE
- SE, ETTÄ TEKEMINEN ON HYÖDYLLISTÄ ITSELLE TAI JOLLEKKIN EES

Tärkeää on tuntea itsensä oppijana ja löytää paras tapa oppia.

- Tutustu oppimistyyliin
- Mikä on sinulle paras oppimistyyli?

Visuaalinen oppija = oppii näkemällä

Auditivinen oppija = oppii kuulemalla

Kinesteettinen oppija = oppii liikkeen ja tekemisen kautta

Taktilinen oppija = oppii käsin tekemisen ja koskemisen kautta

LÄHTEET

- LAMMI, A. & KEMPPI, O. (2014) OIKIIN, JA TOTEUTUSALUE
- [HTTP://OPPIMINEN.FI/JU/OPPIMISTYYLI/TYYLIN-TYYLIN-TYYLIN](http://oppiminen.fi/ju/oppimistyyli/tyylin-tyylin-tyylin)
- [HTTP://WWW.MTS.FI/JU/OPPIMISTYYLI/TYYLIN-TYYLIN-TYYLIN](http://www.mts.fi/ju/oppimistyyli/tyylin-tyylin-tyylin)
- [HTTP://WWW.MTS.FI/JU/OPPIMISTYYLI/TYYLIN-TYYLIN-TYYLIN](http://www.mts.fi/ju/oppimistyyli/tyylin-tyylin-tyylin)
- [HTTP://WWW.MTS.FI/JU/OPPIMISTYYLI/TYYLIN-TYYLIN-TYYLIN](http://www.mts.fi/ju/oppimistyyli/tyylin-tyylin-tyylin)

OPPIMISTYYLI/SATAKUNTA 72 4.4.2014

3. Ryhmä- tai parityönä koostetaan PP-esitys siitä alasta joka itseä kiinnostaa tällä hetkellä. Esitykseen esitään tietoa verkkosivuilta sekä kirjataan mitä jo ennestään jokainen tietää kyseistä alasta ja miten on tiedon saanut.

2 TIETOTEKNISET VALMIUDET, ITSEENSÄ TUTUSTUMINEN ITSENÄISESTI

Tehtävät OneDrive-alustalla, jonne luotu opiskelijan oma kansio. Tehtäviä lisätään sitä mukaan ne jokaisella edistyvät. Palautetta voi antaa lähiopetuksen aikana suullisesti tai jos tehtäviä tehdään kotona opettaja/ohjaaja voi kommentoida ja antaa palautetta alustan « Lisää kommentti » osioon. Tietotekniikan tehtävien sisällöt : itseen tutustumista, CV + työhakemus, alaan tutustumista, Power Point, Word, tiedonhaku

ITSETUNTEMUKSEN LISÄÄMINEN

Kirjoita vapaata tekstiä seuraavista ja vastaa ainakin seuraaviin kysymyksiin:

1. Mistä asioista erityisesti tykkäät
2. Harrastatko jotain, jos niin mitä
3. Millainen perhe sulla on
4. Millanen ajatus sulla on tällä hetkellä, että mikä susta tulee isona 😊
5. Mikä on sulle mieluisin tapa viettää vapaa-aikaa, mitä teet kaiken mieluummin?
6. Miten vietit menneen viikonlopun?
7. Millainen ois sun mielestä luksusviikonloppu, mitä asioita tekisit ja kenen kanssa olisit?
8. Mitä tietoja ja taitoja sun mielestä tarvii olla, jotta osaa korjata tai rakentaa auton tai rakentaa vaikka autotallin, hitsata, sorvata (kysymykset valikoituvat opiskelijan mielenkiinnon perusteella)?
9. Nimeä KOLME sun mielestä hyvää biisiä ja kerro jokaisesta miksi se on sun mielestä hyvä?
10. Liitä tähän kuva itsestäsi ja toinen vapaavalintainen kuva (opiskelijalle ei anneta valmiiksi ohjeita, kuinka kuvan liittäminen OneDriven alustalle onnistuu, vaan ensin pyritään ratkaisemaan asia itse, sitten kysytään luokkakaverilta ja jos tarpeen opettaja opastaa)

OPPIMISTYYLIN SELVITTÄMINEN

1. Tutustu seuraavaan verkkosivuun: <https://www.nuortennetti.fi/koulu-ja-tyo/koulu/oppimistyylit/>
2. Pohdi
3. Kirjoita millainen oppija sinä olet
4. Kirjoita myös perustelut sille miksi ajattelet olevasi oppimistyylyltäsi tietynlainen.
5. Keksi jokin oppimistilanne missä oma tyylini on tullut esille.

SOSIAALISET TAIDOT

Tutustu verkkosivuun:

<https://www.nytyi.fi/opiskelijoille/opi-elamantaitoa/treenaa-sosiaalisia-taitoja/>

Kerro sen jälkeen omin sanoin miten käytät hyvää ilmapiiriä ylläpitäviä vuorovaikutustaitojasi:

1. kavereiden kanssa
2. koulussa oppitunneilla
3. perheen kanssa

Mieti tilannetta, jossa ympärilläsi on uusia, sinulle tuntemattomia ihmisiä. Millaisen käsityksen annat itsestäsi uusille ihmisille, mitä luulet? Millaisen käsityksen haluaisit antaa itsestäsi muille?

TYÖELÄMÄTAIDOT

Selvitä mitä seuraavilla käsitteillä tarkoitetaan?

1. Toimijuus
2. Resilienssi
3. Minä pystyvyys

Mihin näitä ominaisuuksia tarvitaan opinnoissa, yritä keksiä käytännön esimerkkejä vähintään kolme?

Mihin näitä ominaisuuksia tarvitaan työelämässä, yritä keksiä käytännön esimerkkejä vähintään kolme?

Millaiseksi arvioit oman resilienssikykyä - perustele!

ANSIOLUETTELO JA CV

Laadi ansioluettelo ohjeiden perusteella. Etsi sen jälkeen mol.fi sivustolta työpaikka joka sinua kiinnostaa (sinulla ei tarvitse olla vielä pätevyyttä ko. tehtävään). Laadi työhakemus kyseiseen työpaikkaan.

3 OPASTUSTA JA TUKILUENTOJA ITSETUNTEMUKSEEN RYHMÄSSÄ

Teoreettista pohjusta sekä yhdessä olemiselle, toisiinsa tutustumiseksi että oman roolin hahmottamiseen

ITSETUNTO & IDENTITEETTI

Millainen minä olen? Millainen tunnen itseni mikä on roolini?

Minäkäsitys

Minä olen ja olenkin. Minun kanssani olen. Olen minä. Olen minä. Olen minä.

- Minäkäsitys eli minäkuva määritellään yksilön kokonaisnäkemykseksi itsestään suhteessa ulkomaailmaan. Se rakentuu yksilön ja yhteisön vuorovaikutusprosessissa
- Itsetunto on osa yksilön persoonallisuutta ja se heijastaa uskoa itseensä ja omaan selviytymiseen.

Itsetunnon kehittymisen osa-alueet

3

- Turvallisuuden kokeminen
- Itsensä tiedostaminen
- Yhteenkuuluvuuden tunne
- Tehtävä- ja tavoitetehtoisuus
- Pätevyyden kokeminen

- Erityisopettaja Marita Vartiainen-

Itseä painopiste merkintä

Minäkäsitys

4

- On asennetta, elämäniloa,
- omat vahvuudet & mahdollisuudet ja niiden hyväksyntä => työn ja elämisen merkitys
- **Itsetuntemus kehittyy reflektoidulla =>**

Ihminen kasvu ja kehittyminen/ uudistuminen mahdollistuu:

Kun tullaan itseksi => uskalletaan postua mukavuusalueelta jatkuvalla reflektoinilla - tietoisuus oman elämän hallintamahdollisuuksista ja tajua, että avain on omassa taskussa

Identiteetti

5

- Ihminen on lukuisia mahdollisuuksia määrittäjä itsensä, muodostaa käsitys siitä kuka on: äiti, isä, lapsi, pikku-/ isosisko, veli, ystävä, nainen, mies, opiskelija, ammattilainen, työntekijä jne.
- Eri aikoina ja eri tilanteissa ihminen määrittelee itsensä eri kriteerien perusteella, ottaa itselleen eri identiteettejä => jatkuva elinikäinen prosessi => kasvu ja kehitys, vt. Oppiminen
- **Minä** = identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa
  - **Isä** = minä
  - **Isäni** = minä
  - **Isäni** = minä

Itseä painopiste merkintä

Kriittisen ajattelun taidot, ongelmaratkaisu- ja päättelytaidot

6

- Kriittisyyden tulee perustua totuuden etsintään, avoimuuteen ja rehellisyyteen !!!
- **Ongelmaratkaisutaidoilla** tarkoitetaan, että ihminen osaa ratkaista ongelman ja toimia uudessa tilanteessa, vaikka vanhaa mallia toimia ei ole. **Ongelmaratkaisutaidot** kuuluvat **ammattiliisuuteen**.

Roolit ryhmässä

7

- Ryhmässä voi olla virallisia ja epävirallisia rooleja
- Selkeitä rooleista on hyötyä. Rooleja kannattaa pohtia, kun
  - uusi ryhmä aloittaa toimintaansa
  - ryhmässä on ristiriitaisia tai epäselvyyksiä
  - ryhmään tulee uusi jäsen
- Ryhmä muodostuu yksilöistä, jotka täydentävät toisiaan ja joiden tapa olla vuorovaikutuksessa on yhteen sovitettavissa.

Itseä painopiste merkintä

Roolit ryhmässä

8

- **Miltainen** on hyvä ryhmän jäsen?
- Ryhmään kuulovilla yksilöillä on merkittävä vaikutus ryhmäytymisprosessiin sekä ryhmän työskentelyyn.
- Henkilön sopeutuminen ryhmään on yksilöllistä ja siihen vaikuttavat esimerkiksi hänen persoonallisuutensa, henkilösuhteensa, omat intressinsä sekä hänen aikaisempi kokemuksensa ryhmäviestintätilanteista.
- Ryhmän jäsenyys ja ryhmässä viestiminen (**vuorovaikutustaidot**) on opittavissa oleva taito, jossa kehittyä vain osallistamalla mahdollisimman monin erilaisin ryhmäviestintätilanteisiin.

Roolit ryhmässä

9

- **Aloitteentekijä** esittää uusia ideoita, käsittelee- ja menettelytapoja, ehdottaa tavoitteita ja ratkaisuvaihtoehtoja.
- **Tietojenetsijä** kysyy lisätietoja ja perusteluja, jäsentee asiaa.
- **Täsmennyttäjä** tarkentaa ehdotuksia esimerkkien avulla, selvittää ongelman syyt ja ratkaisuvaihtoehtojen seurauksia.
- **Kriittikko** pohtii ehdotusten hyviä ja huonoja puolia sekä pakottaa ryhmän punnitsemaan huolellisesti eri vaihtoehtoja.
- **Järjestelijä** huolehtii käytännön järjestelystä ja merkitsee asioita muistiin.

Itseä painopiste merkintä

Roolit ryhmässä

10

- **Rohkaisija** on ystävällinen, ymmärtää ja arvostaa muiden mielipiteitä ja ehdotuksia, antaa tunnustusta.
- **Ilmaisee mielipiteitä** yrittää saada kaikki mukaan käsittelemään, myös vetäytyneitä.
- **Tarkastaja** seuraa sovitujen menettelytapojen noudattamista, painottaa tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta, asettaa työmmeja ja huolehtii aikataulusta.
- **Tunteiden ilmentäjä** tarkalleen ryhmän ilmapiiriä, ilmaisee omia tunteitaan ja rohkaisee muita tunnetilaisuuksiin.
- **Sovittelija** hakee kompromisseja ja selvittää mielipide-eroja.
- **Jäsenyksen laukaiseja** laukaisee huumorilla kireitä tilanteita, rauhoittaa tilannetta.

Itseä painopiste merkintä

Pohdi hetki omaa rooliasi tässä ryhmässä?

Itseä painopiste merkintä

12

ROHKAISIJAT
JOHTAJAT
EROTUONARI
SOVITTELIJAT
INNOSTAJAT
TUNNEILMAISIJAT
KULJAAJAT
HAUSKUTTAJAT

SEURAILIJAT
KUNTELIJAT
BESSEKSISSÄ
SYNTYKOKKI
IDEEJAT

Itseä painopiste merkintä

13

- Poimi edellisestä luettelosta roolit, jotka auttavat tehtävien suorittamisessa.
- Poimi edellisestä luettelosta roolit, jotka auttavat ryhmää pysymään koossa.
- Pohdi omia roolejasi. Millaisia rooleja olet saanut tai ottanut ryhmässäsi? Mitkä roolit ovat sinulle epäaitoja? Mieti, miksi omaksuit roolinasi?

14

Mitä on työelämätaidot?

Kun siiryt työelämään tarvitset erilaisia taitoja, jotka auttavat sinua tekemään työtä hyvin. Näitä taitoja kutsutaan työelämätaidoiksi.

Ne ovat itse asiassa paljolti samoja taitoja kuin mitä vaaditaan koulutyössä, harrastuksissa tai kaverien kanssa pärjäämisessäkin.

Hyvä asenne, oma-aloitteisuus ja aktiivisuus sekä vuorovaikutustaidot

Työnantaja arvostaa reipasta ja aktiivista työntekijää, joka pystyy työelämään rakentavasti omassa työyhteisössään. Jos työntekijä ei osaa näitä, edes ammattitaito ei korvaa puutetta.

15

Myös yleiset osaamisvaatimukset kasvavat koko ajan.

Työntekijällä pitäisi olla kyky (ja halu) oppia uutta ja kehittää itseään pitääkseen oman osaamisensa ajan tasalla kehityksen virrassa.

Esim. ajantasaiset tietotekniikka-, media- ja kommunikaatiotaidot ovat tärkeitä työelämätaitoja nyt ja tulevaisuudessa.

16

Lähteet

- https://www2.ami.fi/mater/ryhtyma_ ja_media/ryhtymavista_ohjelmien_ajankäytön_ ja_taitaevien_12219.html
- https://koulukopassi.tyu.fi/puheenviestintä/tietomaalaka/mika_viestintäryhmässä_ryhtymaviestintä.shtml#
- Sydänmaalaka, P., 2010, Aikäs itsensä johtaminen, Käsitelmä tieteellötkälönn kälönn
- Wayne W. Dyer., 1977, Hyväksy itsesi, uskalla elää

4 TOIMINTA ERILAISSA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA

- Roolien pohdintaa keskustellen ryhmän kanssa.
  - Millaisessa roolissa muut sinut näkevät?
  - Millaisen roolin haluaisit?
  - Millaisia rooleja sinulla on ollut?
- Omien vahvuuksien nimeämistä ryhmätehtävänä - vertaisarviointia ja palautetta toinen toisilleen
- Flinga-harjoitus: opetellaan Flinga-sovelluksen käyttöä vastaamalla kysymykseen "Mikä vaikuttaa kouluviihtyvyyteeni"
- Keilauspäivä yhdessä
- Ulkoilupäivä yhdessä
- Opintokäynnit opiskelijoiden intressien mukaan
- Bändipajalle tutustuminen
- Aamupalan valmistaminen yhdessä
- Musiikin kuuntelua ja keskustelua omista mielityksistä musiikin suhteen ja mitä tuntemuksia ne herättävät
- MeWet- kodilla (<https://mewethome.com/2016/06/28/mika-mewet-on/>) rentoutus ja hengitysharjoitukset opiskelun ohessa. Riittävä lepo ja uni, unen laatuun vaikuttavat asiat.

Liite 5

Kaasujalka painuu huomaamatta, kun kuuntelet jotakin nopeatempoista musiikkia. Kun taas kuuntelet jotakin iloista musiikkia voit huomata hymyileväsi. Rauhallinen musiikki tuo levollisuutta mieleen ja kehoon, joten kaasujalkakin voi hellittää. Iloinen tai surullinen musiikki saattaa nostaa kyneleet silmiin.

Musiikin vaikutus ihmisen verenpaineeseen ja aineenvaihduntaan on todettu jo kauan sitten. Nopeatempoisen ja mukaansatempaava musiikki vilkastuttaa aivojen verenkiertoa ja vastaavasti hidastempoisen vähentää aivojen verenkierrollista kuormitusta.

Käytä tunnesanoja seuraavista laatikoista kuvaamaan kuunneltujen biisien aikaansaamia tunteita sinussa.

ahdistus	kauhu	välinpitämättömyys
alakulo	kiihtymys	väsytys
alemmuus	kiitollisuus	yksinäisyys
arvokkuus	kostonhalu	ylpeys
empatia	kunnioitus	ystävällisyys
epätoivo	kyllästyneisyys	
epävarmuus	levottomuus	
harmi	masennus	
hellyys	nolous	
helpottuneisuus	pelko	
hengellisyys	pettymys	
hermostuneisuus	rakkaus	
huolestuneisuus	rauhallisuus	
huvittuneisuus	rentous	
hylätyksi tulemisen tunne	sisukkuus	
hyväksyntä	stressi	
hyväntuulisuus, ilo	suru	
hämmennys	suuttumus	
ikävä	tuskastuneisuus	
inho	tyytymättömyys	
innostuneisuus	uupumus	
kaipaus	viha	
katkeruus	voitonriemu	